

Och hon födde sin förstfödde son

och lindade honom och lade honom i en krubba,
ty det fanns ej plats för dem i härbärgat

Luk. 2:7

Roslep kapell i Rikull.

»Det fanns icke rum för dem i härbärgat.»

Jag minns än hur jag som pojke greps av de orden, när far den heliga kvällen läste julevangeliet vid den tända granen. Jag minns hur han, den store och starke mannen, darrade på rösten och förgäves sökte betvinga sin rörelse, när han kom till det stället i julens gamla och evigt nya

budskap. Och ännu — icke minst i denna nödens och folkvandringens tid — gripes jag lika starkt och oemotståndligt som en gång gossen och hans far av ordet i Luk. 2:7. Men jag känner det på ett annat sätt än som barn, då jag upprördes och förtörnades över den skriande obarmhärtigheten. Jag känner det kanske som min av livets skickelser provade far kände det, när han läste ur den heliga boken: en djup och bitter kvidan i hjärtat inför den nu som då hårda och bistra verkligheten.

Icke rum? Är det icke den mest brännande frågan i tiden? Vem förmår räkna alla dem som denna juletid med en påse på ryggen och ett barn vid handen vandra den hårda landsvägen fram med denna fråga brinnande i hjärta och tankar?

Fanns det i Betlehem ingen som kunde avstå en den minsta lilla vrå av sitt rum för en den mest hjälplösa varelse på jorden — en kvinna, vars stund var kommen att föda? Var det för att de voro fattiga, för att de ej som så många andra trängde och pockade sig fram? ... Hur det nu än förhöll sig, profetian gick i uppfyllelse: »Han kom till sitt eget, och hans egna togo icke emot honom.»

Jag har många gånger undrat över hur Maria, Jesu moder, madonnan med det underbart vackra och veka ansiktet kände det. Maria, som av bebådelsens ängel emottagit löftet, att den hon skulle föda »skulle bliva stor och kallas den Högstes son, och att på hans rike skulle ingen ände vara». Enligt profetian skulle han taga makten i sin hand, rycka folket ur förtrycket under främmande valde — han skulle bliva fursten, ledaren, konungen på Davids tron. Och så »fanns

KUSTBON

Organ för Estlandssvenskarna i Sverige.

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner bland
estlandssvenskar i Sverige.

Ansvarig utgivare: *Riksantikvarien Sigurd Curman.*

Redaktör: *Manfred Nyman.*

Red.-kommitté: *Viktor Aman, Lars Broman, Ger-
hard Hafström, Anton Vesterberg.*

Red. och Exp.: Tunnelgatan 23, 3 tr., Stockholm,
tel. 11 35 00, 11 57 21, 11 57 22.

Kustbons postgiro: 19 72 07.

Utkommer 1945 med sex nummer.

Prenumerationspris 1945 2 kr. 50 öre.

Annonspris: 1/1 200: —, 1/2 115: —, 1/4 60: —,
1/8 35: —.

Förlovnings- och vigselannonser 5 kr.

Dödsannonser 15 kr.

Linkoln Bloms Boktryckeri, Stockholm 1945.

det icke rum för dem i härbärgen!» Utanför stadsmuren måste hon med Josef söka skydd under ett brädsckjul.

På krubbans strå man lade dig,
O Jesu, himlens Förste,
Och människor ej kände dig,
Fastän du är den störste...

Psalm 34: 1.

Många budskap av de mäktige här i världen har vi fått lyssna till — icke minst Ni, mina forna vänner och bröder i Österled. Men vilket budskap är som julens? Ana vi icke i juletid, att dess budskap är det enda sanna, det enda bestående, löftesrika, saligbringande. Det är budskapet om barnet, dess fattiga mor och far, om flyktingen, den hemlöse, den utstötta, den utblottade, om främlingen — det är budskapet om kärleken, barmhärtigheten och rättfärdigheten, för vilka det finns så litet rum i världen.

Därmed du oss på hjärtat lagt,
Att världslig rikedom, makt och prakt
Ej någon salig göra kan.
På dem förtröste ingen man...

Psalm 63: 12.

Vårt hjärta är ett härbärke. Vem kan räkna de många gäster som dagligen gå ut och in, ja, som många gånger trängas om utrymmet — här i Edert nya hemland, kära stamfränder. Hur många klappar icke på Eder hjärtedörr, hur många röster höras ej därutanför, hemliga, förstickna, främmande, förvillande...

Nu vill emellertid även jag komma in till Dig, jag, den gamle prästen, skolläraren, vännen. Jag vill som förr sitta hos Dig vid det låga fönstret och se ut över stranden, båten och sjön. Jag vill tala med gammelfar, där han sitter och flickar sina nät, och fråga far, som just sticker den rengjorda bössan in under takbjälken, om han fått någon säl i dag. »Pastorskan» bad ock hälsa lill-

pikan välkommen till julfesten på »pastoratet». Men framför allt vill jag höra mor sjunga »Av himlens höjd oss kommet är», där hon sitter vid spinnrocken...

Ack, nog är hjärtat ett härbärke, ett minnenas förrådsrum. Är det så för oss alla, hur skall det då ej vara för Eder, kära vänner — nu i juletid! På dess tröskel står ett ljusomstrålat barn:

All jordens tröst han bliva skall,

Och ljus och hjälp för världen all...

En enda gång i mitt liv var jag nära att fira jul alldeles ensam. Det var i Taps i Estland under revolutionen — jag var på hemresa, men alla vägar voro stängda av larmande soldathopar. Det knackade på dörren. Efter mycken tvekan öppnade jag, bävande... Ett barn! Förvaltarens lilla flicka från det närbelägna godset, som bad mig vara välkommen in till dem.

Ett barn. För det behöver man ej vara rädd. Det knackar på vår ytterdörr — det stiger rakt in i vårt hjärta. Vi känna, att det är släkt med det allra innersta av vårt väsen: hjälplösheten, litenheten inför det stora gåtfulla i livet och i världen. Vi börja förstå som barn, att vi börja förstå Guds kamp i Kristus Jesus om rummet i människornas hjärtan — att han lika lite som ett barn förmår bryta sig in. Mitt i all kärlekslösheten och orättfärdighetens skenbara seger ana vi julbudskapets hemlighet och — Långfredagens!

Att öppna för julens barn, det är kristen tro — intet mer, ej heller något mindre. Det är mycket här på jorden jag ej vet. Ännu mycket mindre begriper jag livets hårda växlingar och förödande skickelser. Men ett vet jag: Eländigt och förtvivlat blir livet och det hjärta, där den heliga familjen med barnet ej får rum. Äro vi icke lika varandra härutinnan, kära stamfränder? Även om Ni till skillnad från oss måst bryta upp från hem och hembygd, lämnande allt. Över oss alla lyser Julens strålande stjärna — »stjärnan från Betlehem, leder ej bort men — hem!» (Psalm 55: 3.)

Eder med varm julkhälsning tillgivne

Gunnar Schantz.

God Jul

och

Gott Nytt år

S.O.V:s styrelse, Kommittén för estlandssvenskarna, Kustbons redaktion, Johan och Agneta Hallman från Ormsö, Johan och Gertrud Hörnström från Ormsö.

FÄRDEN TILL RÄDDNING

Denna enkla skildring över färden till räddningen nedskrivs av en estlandssvensk — en ormsöbo. Det är svårt att finna lämpliga ord för alla dystra upplevelser, men jag skall försöka plocka fram några detaljer ur förberedelserna och resan över Östersjön till räddningen på moder Sveas jord.

Då mobiliseringen av unga män till tysk arbets- och militärtjänst började och då mina landsmän i skydd av de mörka nätterna gåvo sig i väg från hemkusten med små fiskebåtar — då var det tanken vaknade även hos mig och mina arbetskamrater Voldemar Heldring och en nucköpojke att lämna vår hembygd för att fly över Östersjön. Jag själv är en ormsöpojke, uppväxt i byn Hosby. Voldemar Heldrings far hade invandrat till Ormsö från Rikull, gift sig med en ormsöflicka från Sviby och bosatt sig där. Föräldrarna avledo i pojkens unga år och han omhändertogs med system av främmande godhjärtade människor på fastlandet, där han uppfostrades i Asuküla.

Nu hade ödet ställt det så, att vi alla tre arbetade i Rus (Rohuküla) där vi ofta träffades och där vi planlade vår färd. Till att börja med hade vi varken båt eller motor. Vi sålde allt vi hade. Det var en symaskin, en radioapparat och en cykel. För dessa pengar köpte vi först en motor. Men svårare var det att få tag i en båt. Vi satte oss i förbindelse med en person från Rus och undrade, om vi kunde få låna hans gamla fiskebåt, som legat på land i fyra år för att vi ville börja fiska. Till all lycka lånade han oss båten på fem månader. Vi satte omedelbart i gång med reparationsarbeten med tanke på den långa färden. Arbetet var inte lätt. Det tog en månad, då vi inte dagligen kunde arbeta. Samtidigt var jag vaktman på en lettisk ångare, som redan i två års tid legat vid kajen i Rus. I mitten av augusti var båten färdigreparerad. Det var en kväll vid 5-tiden då resan påbörjades. Vi voro nu fyra man »ombord», då ytterligare en österbypojke hade sällat sig till vårt »bolag». Vi styrde ut mellan Dagö och Ösel med kurs på Gotland. Genast första natten blev det storm. Då vinden tilltog hade vi icke något annat val än att vända, fastän rädslan för landstigningen ökade för var minut vi närmade oss kusten. Ingen-ting var att göra, vi fingo ta det som det var — och vid 8-tiden dagen därpå voro vi tillbaka igen vid avgångsorten. En av kamraterna saknade personaldokument och han hoppade genast i land och sprang till skogs för att gömma sig. Vi andra togo våra få väskor, kompass och allt, som kunde väcka misstankar och följde honom till skogen, där vi lämnade grejerna och återvände till vår båt. Där höllo vi oss fullt sysselsatta med våra fiskeredskap för att inte bli misstänkta. Det dröjde inte länge innan en patrull av den tyska gränsvakten stötte på oss och frågade, vad vi hade att göra på stranden. Svaret blev, att

herrarna torde själva se hur svårt de stackars fiskarna ha det i sitt dagliga arbete — och särskilt efter en så'n stormig natt som denna. Fastän vi voro misstänkta, hade de denna gång icke tid för oss, de fortsatte sin rond och vi fortsatte med våra »sysslor».

Veckor och dagar förflöto och vi voro fortfarande kvar i vår hemtrakt. Under tiden förklarade en av kompanjonerna, som var båtens och motorns ägare, att han icke mera var villig att företaga flyktförsök. Där stodo vi övriga tre, hopplösa och med växande fruktan för framtiden.

Efter några veckor erforo vi, att han svikit oss. Han hade nämligen från sin hemtrakt tagit ombord en del andra — och vi stodo kvar med fallande hopp inför morgondagens händelser — tvångsmobilisering i ockupationsmaktens tjänst och mycket annat svårt, som inte var till nytta för oss och vår stam. Under tiden kom jag och vännen Heldring i förbindelse med en riksest, vilken sökte resällskap i sin båt med någon svensktalande för flykt till Sverige. Överenskommelse träffades och vi påbörjade omedelbart förberedelserna med full fart och ny energi. Båten transporterades nattetid till en ladugård och under de mörka höstnätterna utförde vi vårt arbete. När arbetet var gjort och färden skulle börja, kommo vi att tänka på en kamrat, som redan under sju månader gömt sig i skogen undan ockupationsmakten. Även honom skola vi rädda, var vår gemensamma tanke, när vi i skymningen fingo kontakt med honom i hans gömställe. Han blev vår kompanjon och nattetid var han oss behjälplig med de sista förberedelserna. Under dessa dagar voro vi med all kraft sysselsatta dygnet runt. Även kvinnorna hjälpte till. Men vintern lät inte vänta på sig. Vi voro redan inne i december. Det blev allt kallare och sjön frös till. Ännu en gång slocknade hoppet och rädslan för framtiden steg alltmer. Gud vare tack och pris — storm utbröt och rensade sjön ifrån istäckets. Det var på juldagen. Vi beslöto ändå att under julhelgen stanna hos våra nära och kära — man visste ju aldrig — det kunde bli den sista.

Den 28 december, klockan hade redan slagit tolv, påbörjade vi vår resa. Men det var inte så lätt att starta, för båten var ju icke sjösatt utan stod i stället i en ladugård. Först försökte vi dra ut båten med hjälp av en häst, men då det blev för mycket ljud fingo vi avstå hästen och vagnen och i stället fortsatte vi med hjälp av kvinnor och barn. Äntligen var båten vid stranden. Nu kvartod risken att bli upptäckta av patrullerande gränsvakter. Men lyckan stod oss bi och vi voro snart på fritt vatten. Som sagt, voro vi fyra i båten, utom Heldring och jag två ester. Alla sysslor vid stranden hade ändock tagit så pass mycket tid i anspråk, att vi vid 8-tiden på mor-

gonen först hunnit till sundet mellan Dagö och Ormsö. Om nu någon får se oss, tänkte vi — ja, då äro vi dödens barn, och fruktan för det otänkbara steg alltmer. Allting fortlöpte dock normalt och vid 9-tiden voro vi ute på Östersjön med kurs rakt på Stockholm. Vinden tilltog från sydväst. Klockan 11 ändrade vi kurs och styrde på Finland. Det blev storm som blev allt hårdare och slutligen blev det omöjligt att hålla ut.

En lång resa stod ännu framför oss. Var det verkligen ödets dystra mening att vår kamp skulle vara förgäves? Det blev omöjligt att fortsätta och vi satte kurs på Estland igen. Två av oss blevo sjösjuka. De lågo där under presenningen utan att kunna hjälpa till med något. Jag och en av kamraterna höllo ännu ut. Efter några oförglömliga timmars kamp hade vi igen Ormsö i sikte. Det var då hoppet började slockna. Vi voro trötta, våta och kölden blev allt mer kännbar. Allting såg så mörkt och hopplöst ut. Vid 5-tiden på kvällen frågade Heldring mig: »Ser du inte land, kommer inte räddningen, för jag känner mig så slut.» Mitt svar blev, att vi ännu inte kunde hoppas på räddning, då stormen tilltog i styrka och vår båt gick så sakta. Då brast Heldring i gråt och undrade, hur det skulle gå med oss stackare. Efter en halvtimme stannade även motorn. Trots våra yttersta ansträngningar var det omöjligt att få den igång. Då voro vi icke långt från Ormsö. Men vi orkade inte ro, vi orkade inte hålla ut mera. Även vi två kröpo ner under presenningen och lämnade oss helt i ödets händer. Snart hade vi alla somnat.

Plötsligt vaknade jag och kände att vattnet redan stigit över golvet. »Pojkar», ropade jag, »vi måste pumpa igen». Endast en svarade. De andra två lågo fortfarande stilla och rörde sig icke. Så började vi ösa vattnet, en i sänder tills morgonen grydde. Det blev ljusare och vi kunde se land framför oss. Vi upptäckte, att det var Odinsholm. Vi två blevo glada och ropade till de andra sovande: »Pojkar — faran är över. Nu skola vi försöka komma i land i Spithamn.» En rörde på sig. Plötsligt ropar han nerifrån: »För Guds skull, pojkar, kom och titta. Heldring är så vit i ansiktet, vad har hänt honom, inte är han väl död?!» Vi undersökte honom, och kunde endast konstatera, att han var död. Detta ögonblick kommer jag aldrig att glömma. Jag brast ut i gråt vid hans lik. Tankarna ilade till hans unga hustru och syster i Rus och till hans lilla barn, som blott var två veckor gammalt, när han lämnade hemmet. Skulle ödet verkligen vara så grymt emot en av våra kamrater och taga honom ur ledet innan vi hunnit fram till vårt mål! Med honom var det nu slut — men vår kamp för tillvaron och våra lidanden skulle fortsätta. Äntligen fingo vi motorn igång och vi styrde rakt in till Spithamn och stego i land. På stranden träffade vi en äldre man. Av honom erhöello vi närmare upplysningar angående tyska gränsvaktens posteringar. Vi berättade för honom om våra genomlevelser och hårda provningar. Hans råd var att stiga i land och lämna

båten vid stranden bland de andra fiskebåtarna. Vi följde hans råd och under samtalet framgick det, att vår nya bekante var släkting till vår olycklige avlidne kamrat. Enda rådet han kunde ge oss beträffande den avlidne var, att vid vår avresa kasta honom överbord strax utanför kusten, för att de sedan skulle ta emot honom av vågorna vid stranden. På så sätt skulle inte tyskarna misstänka något.

På kvällssidan blev det lugnare och vi beslöto ånyo starta. Emellertid var båtägaren så pass sjuk och medtagen att han inte orkade följa med utan lämnade båten till mig och den andra av kamraterna. Så blevo vi bara två kvar. Vi bådo mannen som vi träffat på stranden att gå till byn och höra efter, om det skulle finnas några unga pojkar som ville följa med. Följden blev, att två spithamnspojkar anmälde sig. Nu voro vi igen fyra då vi på kvällen vid 11-tiden togo avsked från Spithamn och satte kurs på Finland. Det var den 30 december 1943.

C:a 20—30 meter från stranden lyfte vi vår döde kamrat Heldrings kropp överbord. Medan han sakta började glida emot stranden, fortsatte vi vår färd allt längre från kusten ut till havs. Till vår lycka blev vädret lugnare och allting avlöpte utan särskilda svårigheter. På nyårsaftonen omhändertogos vi av den finska kustbevakningen i skärgården utanför Hangö. Vi blevo överraskande vänligt och välkommet emottagna. I Hangö stannade vi fyra dagar och den 5 januari fick jag möjlighet att med de andra estlandssvenskarna fortsätta resan till Stockholm, medan en kamrat, som var est, fick stanna kvar i Finland. Den 7 januari 1944 voro vi framme i Stockholm och sedan bar det iväg till estlandssvenskarnas första hem — förläggningen på Sabbatsbergs ålderdomshem. Färden till räddning hade äntligen lyckats.

Nu kände man sig trygg och säker i det gamla fäderneslandet. Hoppet vaknade på en ljusare framtid och tanken på morgondagen fick innehåll och mening. Men de dystra upplevelserna och strapatserna på vår färd och minnena av vår förolyckade kamrat stå kvar.

Lars Nordbäck.

Prenumerera

på

KUSTBON

Insänd om möjligt omgående det bifogade postgirokortet.

Besök hos våra gamla

På grund av olika omständigheter äro f. n. cirka 300 estlandssvenska åldringar utackorderade på ett flertal ålderdomshem över så gott som hela Sverige.

Den, som besökt estlandssvenskarna i deras gamla hembygd, kanske till en början ställer sig undrande inför denna uppgift och frågar sig, varifrån alla dessa åldringar kommit, som ej kunnat omhändertagas av sina anförvanter, ty i Estland var ålderdomshem ett relativt okänt begrepp. De fåtaliga och blygsamma ålderdomshemmen behövde där endast taga hand om sådana personer, som alldeles saknade anförvanter. Här i Sverige finnas däremot i kommunerna stora och ståtliga ålderdomshem, vilka på sina håll ställa skolbyggnaderna i bakgrunden.

Det är många samverkande omständigheter som ligga till grund för detta relativt stora antal estlandssvenskar på ålderdomshemmen. I första hand ha deras barn och övriga arbetsföra anförvanter ännu ej hunnit bliva så pass bofasta, att de själva kunnat taga vård om sina åldringar, vilket ju var det allenarådande systemet i Estland. Många ha bosatt sig i städerna, där trångboddheten gör sig mycket kännbar. Då en familj efter stora svårigheter lyckats uppbringa en lägenhet, har den tyvärr alltför ofta sett sig tvungen att dela den med arbetsföra släktingar och vänner. Icke heller alla de, som bosatt sig på landsbygden som jordbruks- och skogsarbetare, ha ännu hunnit skaffa sig egna hem, utan bo tillsvidare så att säga på resande fot. Härtill bidrager ytterligare att inkomsterna till en början ej velat räcka till för att täcka de stora behov familjerna hade efter ankomsten hit. Pengar till husgeråd, kläder, möbler m. m. har fått sparas in vid sidan av maten, då ju alla voro barskrapade vid ankomsten till Sverige. Som följd härav ha de söner och döttrar, som hemma aldrig skulle kunnat tänka sig att låta sina föräldrar bo på ålderdomshem, fått lämna dem i Estlandskommitténs vård. Förutom ovannämnda viktiga orsaker kan ytterligare nämnas, att många åldringar, som hemma livnärde sig av ett litet jordbruk ofta i samband med något fiske, undantag, tillfälligt arbete förordat med bärplockning ell. dyl., ha här ej kunnat räkna på samma möjligheter, utan ha ävenledes måst omhändertagas av staten. Så snart den arbetsföra delen av estlandssvenskarna hunnit slå fast rot i Sverige kommer med all sannolikhet antalet understödstagare betydligt att sjunka. I första hand är det Rågöstiftelsens kolonisationsverksamhet, som verksamt kommer att bidra här till, då de unga, som erhålla egna gårdar, på samma sätt som hemma i Estland själva komma att taga vård om sina åldringar. På en gård kan gamla farfar eller mormor på olika sätt ännu göra sig nyttig genom att utföra lättare sysslor

eller genom att taga hand om småbarnen. De nya estlandssvenska bönderna på svensk mark ha helt enkelt icke råd att hålla sina föräldrar på ålderdomshem, då de komma att vara i behov av deras arbetskraft och dessutom behöva sina pengar till annat än att betala underhåll för dem på kommunens ålderdomshem. På samma sätt som överallt i världen, så äro ju även svenska barn pliktiga att taga hand om sina föräldrar, då de ej längre genom sitt arbete kunna försörja sig. Det är nog tyvärr en alltför utbredd vanföreställning bland estlandssvenskarna, att staten i Sverige sköter om åldringarna och att barnen ej behöva ha några bekymmer härför. Denna uppfattning beror säkert på bristande information. Många försörjningspliktiga barn ha redan blivit krävda på ansenliga belopp av den kommun, som utbetalat underhåll för föräldrarna. Även de, som bosatt sig i städerna, måste nog räkna med att i likhet med alla rikssvenskar, som ej ha alltför dålig ekonomi, stå för sina föräldrars underhåll. I detta sammanhang får man ju medgiva, att det kommer att dröja någon tid innan de relativt nyinflyttade estlandssvenskarna komma i samma ekonomiska omständigheter som sina rikssvenska grannar. Möjligheterna härtill försämras ytterligare genom att de estlandssvenska åldringarna ej åtnjuta folkpension. Vi estlandssvenskar vädja till statens tillmötesgående i den för oss så viktiga frågan och hoppas, att det kan finnas möjligheter att även bereda våra åldringar denna stora förmån.

Som ett led i kommitténs verksamhet ha ett antal personer under höstens lopp besökt nästan samtliga ålderdomshem över hela Sverige, där estlandssvenska åldringar utackorderats. Under tecknad hade nöjet att få besöka Värmland och under något över en veckas tid göra en rundtur till 16 ålderdomshem från Karlstad i söder till Finnskoga långt uppe i de djupa »tiomilaskogarna» i norr nära norska gränsen. Det är nog så underligt för en estlandssvensk att resa i detta mångomsjungna land, »kronan bland Svearikes länder», att färdas genom trakter som fostrat så många av Sveriges stora män och kvinnor. Oberoende vilka färdevägar man använder sig av stöter man i Värmland på namn, som blivit bekanta över hela världen: Selma Lagerlöfs Mårbacka, Gustav Frödings Alstern, Filipstad med den store uppfinnaren John Ericssons grav, Geijer, Hagfors—Uddeholms världsberömda järnverk, m. m., m. m. Mitt inne i denna gamla svenska kulturbygd ha estlandssvenska åldringar funnit en fristad. Det är något överkligt över det hela, att vid Frödings Alstern stöta på två gamla råögummor och att på ett ålderdomshem i Selma Lagerlöfs hembygd bli välkomnad på estlandssvenska. Detta hem ligger för övrigt underbart

vackert vid de 8 mil långa och endast omkring 1—2 km breda sagoomspunna Frykensäjarna. Några mils resa västerut genom de till synes ändlösa skogarna ligger Gräsmarks ålderdomshem invid Selma Lagerlöfs sagosjö Rottnen. Här råkade jag sju pigga ormsögummor och två gubbar från Rikull. Gummorna voro glada över att få vara så många tillsammans och få prata sitt eget mål. Arbete tycktes det ej heller saknas, ty bindstickorna voro i full gång för bygdens fruar, som voro i ständigt behov av vantar, schalar och strumpor. Gubbarna gjorde korgar och trädgårdsmöbler. Men ännu längre uppåt de långa mörka åsarna och djupa skogarna gick färden. Vid Lektvattnet och S. Finnskoga fick jag emellertid göra halt, ty där tog Norge vid.

Förvåningen över att träffa på estlandssvenskar på dessa olika ställen var tydligen ej endast på min sida, ty vart jag än kom, så trodde gubbarna och gummorna ej sina ögon. — Är det verkligen du? Hur har du hittat hit? — Jag måste tillstå, att jag sällan mottagits med så öppna armar och så oförställd glädje. Det var ju jag som hade rest tiotals mil för att få höra hur åldringarna hade det och låta dem få berätta om sina bekymmer, men i stället var det överallt även jag som fick frågorna och måste redogöra för nyheterna hemifrån och från barnen. Desto svårare var det att få dem att berätta om sina glädjeämnen och bekymmer. Men det gick det också, då vi ömsesidigt plockat fram dialekten och förtroendet härigenom vuxit.

Efter resans avslutande har jag ofta fått svara på frågan vad jag tyckte och vilka intryck jag fått.

Då många av Kustbons läsare, som ha anhöriga på ålderdomshem, säkert skulle vilja ställa mig samma fråga, skall jag försöka ge ett svar även här.

Helhetsintrycket i Värmland var gott. Hemmen äro trevliga, varma och ombonade. De gamla bo ofta två och två i varje rum. I många ålderdomshem har ledningen bjudit till att skapa en känsla av hem genom mattor på golven, krukväxter i fönstren och olika småsaker, som förta intrycket av anstalt. Maten var i regel god och tillräcklig, fastän många säkert drömde om ett rågat fat med saltströmming och en stadig surbrödslimpa samt om lördagskvällarna längtade efter korngrynsgröt med nykärnat smör och filbunke. De värsta anpassningsbedrövelserna tycktes dock vara överständna och man började över lag komma in i de nya gängorna.

Inom ramen av detta helhetsintryck får man dock ej blunda för de svårigheter, som möta de gamla i deras nya hemland. Den största sorgen var överallt, att de voro så långt borta från sina anhöriga. Överallt återkom frågan: »Hur långt är det till Stockholm? Vad kostar resan till barnen?» Estlandssvenskarna äro ett folk, som med mycket starka band äro fästa vid familjen och släkten. Då de nu brutits loss ur det sammanhang de arbetat och åldrats i, känns det dubbelt svårt att aldrig få träffa sina egna, sina barn och

barnbarn. Jag såg många tårar bana sig väg över fårade kinder, då familjen kom på tal och hur långt det var till sönerna och döttrarna i Stockholmstrakten. Och så dessa stora mörka skogar! »Vi äro ju sjöfåglar», sade en gubbe. Det är säkert ej svårt att förstå dessa grånade sjöbussars längtan efter en flik hav. En 88-årig gubbe anförtrodde mig viskande, att maten var hemma som »julmoren» och »piana» (ormsögummorna) voro så snälla och hjälpsamma, men han ville inte dö här i skogen. Hellre ville han då komma till sin dotter, som också var intagen på ålderdomshem i en annan landsända. En stor svårighet bereda i Värmland de lokala dialekterna, vilket är anledningen till att de estlandssvenska åldringarna nästan aldrig komma i kontakt med de rikssvenska pensionärerna. De begripa helt enkelt ej varandra och en gumma tyckte, att det lät som ryska, då värmlandsgummorna pratade. Samma svårigheter finnas säkert ej på alla platser. Även avståndet till kyrkor och missionshus vållade i några fall bekymmer, »ty Guds ord är den enda glädje vi ha här i livet», sade många.

Alla uttryckte dock sin stora tacksamhet över att de på detta storartade sätt blivit omhändertagna och hoppades, att då det fanns goda människor som gett dem hem i Värmland, så skulle det väl småningom även yppa sig möjligheter att komma bort därifrån och närmare sina anhöriga.

Detta önskemål torde för övrigt kanske även för många kunna uppfyllas inom en icke alltför avlägsen framtid, då ju Ramsöhemmet om några månader kan taga emot c:a 45 åldringar och redan i vår ett större antal estlandssvenskar komma att få egna gårdar. Härigenom komma många platser på ålderdomshem i de län, som ligga närmast Stockholm att bli lediga.

Slutligen vill jag rikta en vädjan till alla, som ha anhöriga på något ålderdomshem. Visa, att Ni inte glömt bort de gamla, låt ej veckorna mellan breven bli alltför många! Den, som ej besökt våra gubbar och gummor, som sitta ensamma långt borta från sina hem och anhöriga, kunna ej ana, hur kärt ett brev från »hemfolket» är och hur det läses om och om igen. T. o. m. vår fattiga Kustbon, som ju endast kommer ut varannan månad, hälsas som en kär gäst. Jag vill även vädja till de estlandssvenska predikanterna att icke glömma att besöka ålderdomshemmen, då predikoturer läggas upp. Under min resa såg jag på många orter i Värmland anslag om att en estlandssvensk predikant skulle tala om Estland, men jag tror ej, att han besökt något av de ålderdomshem med folk hemifrån, som lågo något vid sidan om stråkvägen. Det kanske berodde på bristande informationer. Kommittén står gärna till tjänst med upplysningar om åldringarnas vistelseorter nästa gång ni planlägger en resa.

Det viktigaste är emellertid, att de gamlas anförvanter själva göra sitt allra bästa för att på egen hand snarast möjligt skaffa dem ett riktigt hem i vårt nya fosterland — Sverige.

Manfred Nyman.

Om understöd till åldringar

Då det bland estlandssvenskarna tycks råda stor oklarhet om de normer efter vilka understöd till åldringar utgår, vill kommittén för estlandssvenskarna här lämna några upplysningar i denna fråga. Ofta synes man föreställa sig att om man är över 60 år och arbetsoförmögen eller mindre arbetsför, så är man här i Sverige berättigad att erhålla understöd från fattigvården oberoende av förhållandena i övrigt. Likaså är den uppfattningen mycket vanlig, att om man här lyckats få sin far eller mor placerad på ålderdomshem, så är man därigenom befriad från allt försörjningsansvar för de gamla. Så är emellertid ingalunda fallet.

För det första måste fastslås, att man enligt svensk lag är försörjningspliktig gentemot sina föräldrar och denna försörjning utgår givetvis i mån av förmåga hos de försörjningspliktiga. Man kan sålunda ej slå ifrån sig denna försörjningsplikt under motiveringen, att »vi ha för liten våning, skatterna äro så stora o. s. v.». Det förhåller sig nämligen så, att vederbörande fattigvårdsstyrelse gör ansökan hos överståthållarämbetet resp. länsstyrelsen att återfå av staten, vad som utgått i understöd för estlandssvenska åldringar. I händelse länsstyrelsen finner svenska fattigvårdskostnaderna kunna uttagas hos någon för vårdtagaren försörjningspliktig person, utgår icke ersättning av statsmedel till fattigvårdsstyrelsen. I sådant fall vänder sig fattigvårdsstyrelsen till vårdtagarens barn och söker av dem återfå av styrelsen utbetalda understöd. Det gäller sålunda för var och en, som har arbetsoförmögna anhöriga, att om möjligt själv söka sörja för dessa utan anlitande av det allmännas hjälp. Härtill kommer, att de gamla i dessa fall ha möjlighet att bli svenska medborgare, om barnen intyga, att de sörja för sina föräldrar under deras återstående livstid.

Tyvärre har kommittén stundom hört från fattigvårdsstyrelsernas ordförande ute i landet, att estlandssvenskar stundom uppträda krävande, då det gäller understöd, och detta både i vad det gäller beloppets storlek och att de överhuvudtaget skola ha understöd. Man resonerar ofta som så, att när den eller den fått understöd för sin mor eller sina föräldrar, så skall jag också ha rätt att få det. Men man tänker därvid inte på att förmågan att klara denna försörjning kan vara högst olika. Fattigvårdsstyrelserna ha vissa normer att gå efter, då det gäller att bevilja understöd. Så kallad »behovsprövning» tillämpas; detta innebär, att man tar hänsyn till hushållsmedlemmarnas gemensamma inkomster, hyrans storlek, antalet minderåriga barn i hemmet, sjukdom, försörjningsplikt mot barn utom äktenskap eller i tidigare äktenskap samt övriga faktorer, vilka inverka på hushållets ekonomiska ställning. Dessutom måste man komma ihåg, att levnadsomkostnaderna ställa sig olika på olika platser i landet. Detta är förklaringen till att högre kontant un-

derstöd kan utgå till en medellös person i Stockholm än till en medellös person på annan ort.

Många estlandssvenskar, som ha sina gamla föräldrar boende hos sig, ha utan tvivel stor hjälp av dem. De se efter barnen och sköta hem och hushåll, medan de yngre äro på sitt arbete. Härigenom kan alltså andra utgifter sparas in, t. ex. för hemhjälp eller kostnader för att hålla barnen på barnkrubba eller dylikt. Att barnen i sådana fall visa sin uppskattning av denna värdefulla hjälp genom att alltefter förmåga sörja för de gamlas mat och kläder, bör ju falla sig helt naturligt och innebär säkert också en källa till glädje för de gamla, som härigenom få ett bevis på att deras hjälp värdesättes.

Kommittén har själv sett många exempel på oförstånd vid försök att erhålla understöd. Kommittén har t. ex. fått meddelande om att en estlandssvensk med 15-000 kronors årsinkomst gjort en förfrågan, huruvida inte hans föräldrar kunde erhålla understöd. Härvid kom en rapport från utlänningsamanuensen i Kalmar, där en ogift estlandssvensk, som hade sin moder boende hos sig, gjorde en förfrågan huruvida inte modern kunde få understöd, detta trots att sonen hade en mycket god inkomst. Det måste emellertid fastslås, att dylika uttryck för »understödstagareanda» äro till stor skada för alla estlandssvenskar här i Sverige. Personer, som kommit i kontakt med någon av dessa estlandssvenskar, som orättmätigt kräva understöd, få lätt den uppfattningen, att detta är typiskt för alla estlandssvenskar. Kommittén, som känner estlandssvenskarna bättre, vet dock, att så inte är förhållandet. De flesta söka utan tvivel på allt vis sörja för och själva taga hand om sina gamla anhöriga i enlighet med sina gamla traditioner från Estland.

S. O.

Runö vintersportmetropol

Enligt Stockholms-Tidningen meddelar Rigaradion, att Runö utsetts till vintersportmetropol. Isyacht-tävlingar Runö—fastlandet, närmare bestämt Runö—Hapsal, skall gå av stapeln. Dessutom skall långdistanslöpningar på skridsko äga rum på sträckan Tallinn—Runö. Enligt väderleksrapporterna stundar en hård vinter och man räknar med att Rigaviken kommer att vara isbelagd. Tyskarna hade beslagtagit isyachter, skidor, skridskor m. m., men vintersportsmännen skola nu återfå samtliga sportutensilier. Bland de nybebyggelser, som uppförts på Runö märkes ett vintersporthus, där långväga skridskofarare, ishockeylag och isyachtmanskap komma att residera. Överste Rumba, lettiske sportgeneralen under Lettlands frihetskrig, som nu åter intagits i sitt ämbete, har utnämnts till överinspektör av Runö sportborg.

Man såg på de gamla, invanda föremålen liksom med andra ögon

Minnen från den estlandssvenska evakueringen av E. PRIKS.

Avtryck med benäget tillstånd från Allsvensk Samling.

I Estland höll man då på med skörden på åker och äng. Som ett ödets håån var skörden det året rikare än den varit någon gång förr i det fattiga kustområdet.

Allt måste lämnas — skörden och gårdar med åkrar, byggnader och boskap.

De var kustbor de flesta av dem som flydde, kustbor från den ur åkerbrukssynpunkt fattigaste trakten av Estland, en trakt där bara 10—18% av jorden brukades som åker och där jorden ofta var så sandig och stenig, att man bara kunde odla råg och potatis. Vanligen hade man inte mer än tre kor per gård. I och för sig var man inte så fattig, ty vad som fattades i fråga om god jord kompensades av sjöfart och fiske. Estlandssvenskarnas segelbåtar och motorseglare var sedan årtal vitt kända även här i Sverige men ändå mer i alla hamnar i det egna landet liksom också i Finland.

Och medan männen var på sjön, skötte kvinnorna jordbruket hemma.

Så kom det sig, att de svenska gårdarna på kusten, i Estlands sämsta jordbruksområde, inte behövde vara fattiga utan ofta kunde leva ett gott och välmående liv.

Vackra och rymliga bostäder, inte stora men ordentliga ekonomibyggnader, i allmänhet ganska gemytliga och idylliska hem fanns det där.

Estlandssvenskarnas viktigaste bosättningsområden voro öarna Ormsö med 450, Rågö med 120 och Runö med 50 bondgårdar och på fastlandet kustlandskommunen Rikull med 320 och Nuckö med 250 svenska bondgårdar.

För ett år sedan blevo de svenska bondgårdarna på kusten tomma och övergivna. Övergivna av sina ägare.

Jag har besökt många sådana hem, bon med utflugna fåglar. Nej, inte fågelbon, ty visserligen fanns det överallt kvar små teckningar, som barnen hade gjort på väggen vid sängen, liksom man hittar tomma äggskal och fint dun i ett fågelbo, men avskedet tycktes ha varit mera oförberett och plötsligt än när det gäller ett fågelbo, ty det skulle aldrig falla en fågel in att lämna kvar sin goda mat i boet. Men här fanns det ofta ett färdigdukat bord, nyss stekt skinka i stekpannan eller just färdigräddat bröd i ugnen. Allt var lämnat eller glömt.

Men än mer: Här hade en hel jordbruksnäring förlamats och förstörts som av en väldig och förhärjande storm, boskapen och fåren på betet, svinen i stian, hästarna i sina betsel — alla dessa

levande djur tycktes bortglömda och övergivna liksom i sagan om det förtrollade slottet.

Ja, hönsen kördes ut, dörrarna till svinstian öppnades, och svinen drevs många gånger ut på potatisåkrarna.

Men korna behövde ju mjölkas regelbundet varje dag, liar och slättermaskiner borde ju snabbt sättas igång igen för att inte skörden skulle förstöras. Ett jordbruk kan ju inte utan vidare läggas ned som en industri, en paus i arbetet kan förstöra allt.

Naturligtvis fanns det grannar som tog hand om ett övergivet jordbruk. Det kom också efterträdare, nya arrendatorer och brukare av gårdarna som ägarna hade skaffat dit tidigare. Men det fanns inte alltid efterträdare att få, och de som fanns gick inte alla gånger iland med sina uppgifter.

Det är klart, att avskedet från hemmet därför blev svårare för bönderna. Man vet ju, hur bönder hänger fast vid gården och djuren och hur de ofta låter dem gå före sig själva.

Den första flyktingströmmen började med den första tyska mobiliseringen av de unga männen till arbets- eller värtjänst. Det var vid den tiden huvudsakligen endast de årgångar, som var skyldiga att inställa sig, som i skydd av de mörka nätterna gav sig av till Sverige i små fiskebåtar. Det fanns ju också äldre sjömän, som for med som kaptener på båtarna, och ibland följde också hela familjer med.

Och så tömdes så småningom den av svenskarne bebodda kusttrakten på unga män. Snart hade nästan var eller varannan gård söner som flytt och som man ofta redan hade fått brev eller andra underrättelser från. Man visste, att de fått ett ytterst vänligt mottagande i Sverige. Hemma hade bara de äldre stannat kvar eller de som av hälsoskäl sluppit inkallelse eller på grund av sysselsättning i "krigsviktigt arbete" befriats från militärtjänst.

Samtidigt härmed hade man med den tyska ockupationsmaktens tillstånd lyckats få igång en legal evakuering av estlandssvenskarna. Det gick inte alltför lätt. Alla fick inte tillstånd att resa; till en början endast sjuka och gamla, senare delvis också andra men dock inte mobiliseringsårgångarna. Det var också en mängd formaliteter och dessutom stora transportsvårigheter.

Evakueringsförmedlingen hade blott en motorseglare till sitt förfogande, det berömda "Vita skeppet", tremastaren "Juhan", som ända tills helt nyligen låg i hamnen Vikingshill vid Stockholm men som nu redan är borta.

Naturligtvis var det ingen "Gripsholm" utan

en liten handelsseglare, som i normala fall kunde ta ombord endast 200—300 personer, ett antal som dock snart överskreds 3—4 gånger. Människorna, som hade lämnat kvar nästan allt de ägde, packades ihop som sillar i en tunna men var i alla fall lyckliga att kunna rädda sig över till ett fritt, demokratiskt land.

Det "Vita skeppet" gjorde sammanlagt 8 resor. Från mitten av september vände det inte längre tillbaka till Estland. En sista kontingent legala flyktingar kom med en annan båt från Tallinns hamn, men färden var inte längre så välordnad som förut, och snart föll också Tallinn.

Men under tiden tilltog varje natt den illegala flykten över havet i små fiskebåtar. Och nu är de här, estlandssvenskarna, nästan alla. Bara en ringa del av dem stannade kvar.

Innan ostfrontens definitiva sammanbrott hade tyskarna evakuerat eller släpat många sovjetmedborgare till Baltikum, bland dem också flera tusen rysslandsester. Dessa hade delvis bibehållit sin nationalitet och sitt språk men också delvis beblandat sig med ryssarna. En stor del av dem fördes till Estlands västkust och släpptes fria där.

När den svenska kustbefolkningens flykt och utvandring blev allmänt bekant, samlades de från Ryssland kommande människorna i första hand där för att få för egen del arrendera eller bruka de av svenskarna kvarlämnade gårdarna. Fast de var främmande och obekanta, fast de kom från en helt annan värld, mottogs de vänligt av svenskarna, ty någon måste ju i alla fall stanna kvar för att sörja för hushåll och djur.

På sista tiden, när också en del av Estland erövrades av ryssarna kom även en ström av inhemska flyende bönder till västkusten. De voro för det mesta alla duktiga jordbrukare och hade ägt välskötta bondgårdar, men de hade ofta på sin flykt tagit med sig stora boskapshjordar, hästar och svin, får och fjäderfä. Då de små gårdarna på kusten inte kunde ta emot så stora djurbestånd och inte heller hade stall och foder åt dem, blev dessa inhemska flyktingar inte lika omtyckta som främlingarna som kom utan egna inventarier. Bönderna fruktade att *deras* djur skulle komma bort, om den nye förvaltaren av gården hade med sig egna djur.

Så förändrades så småningom de svenska byarnas utseende grundligt.

Vanligen kunde man finna flyktingfamiljer från Ryssland i dem. Ofta bodde de tillsammans med ännu kvarvarande medlemmar av ägarens familj, men vanligen hade de helt och hållet övertagit gården, blivit herrar på täppan utan några ceremonier. Ganska många stadsbor kom också dit på grund av de ständiga luftangreppen och den dåliga livsmedelssituationen. Ingen hade lust att stanna i städerna längre. Stadsborna, som ju inte hade några levande inventarier, togs vänligt emot och man hade ingenting emot att de övertog gårdarna.

Men längre fram när skötseln, förvaltningen och övervakningen av dessa gårdar överlämnades av ockupationsmakten till de estniska myn-

digheterna — något som dock skedde mycket sent — började man införa en allmän reglering, kontroll och övervakning, ty det hände ofta att de nya "tromännen" satte igång med en reguljär utplundring av gårdarna. Det förekom t. o. m. fall då en och samma person eller familj utplundrade 4—5 eller fler gårdar för att sedan söka sig nya plundringsobjekt. Det var intressant att lägga märke till, att det tyska generalkommissariatet, som vid den legala evakueringen hade formellt tagit övergivna gårdarna i sin vård (det var bara kommissariatet som hade rätt att förvalta gårdarna, inte ägarna), inte kunde förmas att lämna någon som helst räkenskap för denna betydande förmögenhet. Generalkommissariatet hade ingen inventarieförteckning över gårdarna, och inte heller utfärdades någon överlåtelsehandling på de inventarier som den nye förvaltaren hade mottagit. Och vad mera var: kommissariatet hade heller inte ens den förmögenhetsdeklaration, som de evakuerade dock hade avlämnat. De flesta av dessa viktiga papper var helt enkelt försvunna. Och så kom det sig, att ingen efteråt visste vad den tillfällige ägaren eller förvaltaren hade fått och förskingrat från den ena eller andra bondgården.

När gårdarnas allmänna skötsel överlämnades åt de estniska myndigheterna, ordnade dessa med en allmän inventering för att rädda vad som räddas kunde, och de övergivna gårdarna lämnades i första hand ut till kunniga bönder.

Ett ganska märkligt liv rådde i Rikull och Nuckö i september förra året. De unga männen var redan till större delen borta, och de kvarvarande gjorde sig beredda att följa dem. De nödvändiga papperen för en legal evakuering var redan för länge sedan ifyllda och avlämnade. Man väntade på resetillstånd och på »Vita skeppet». Även de illegala resenärerna hade i hemlighet gjort sig klara. Motorbåtarna var noga bevakade och färdiga att sätta igång. Forcerade nybyggen av båtar pågick också. Kustbefolkningen var besluten att till varje pris fly i rätt tid eller i sista minuten.

Men längs kusten fanns gränsvaktens bevakningsplatser, och där fanns det stora lager av konfiskerade båtar av alla slag, både gamla och fullständigt nya, nytjårade och färdiga till start. Ibland hade båtarna med flyktingar uppbringats ute på havet, ibland hade de påträffats på byggsplatserna, där de redan satts på hjul för att vid lämplig tidpunkt släpas iväg och sjösättas. Hundratals sådana båtar låg nu och torkade i solen och blev snart oanvändbara för flykt.

Det rådde nu en livlig trafik i kustområdet. Det kom bönder med sina vagnar, fullastade med bohar och maskiner och med korna fastbundna bakom vagnen. Det var flyende bönder från Nord- och Sydestland, som letade efter nya boplatser, och det var alla möjliga främlingar till fots, på cykel, motorcykel eller bil. Det hade aldrig förr varit en så livlig biltrafik i kusttrakten som nu, då en ytterst sträng inskränkning

av biltrafiken var påbjuden på grund av brist på drivmedel och olja! Vid kontrollerna angavs alltid som orsak till resan att man var på väg för att överta någon av de övergivna svenska bondgårdarna. Naturligtvis kunde detta ibland vara det verkliga skälet, men lika ofta var den verkliga anledningen till resan att man letade efter "kontakter", d. v. s. kontakt med sjöfolk och båtägare för att kunna fly till Sverige.

Men de gamla invånarna i de svenska byarna väntade på underrättelser om avresa. Har "Vita skeppet" redan kommit tillbaka, eller har det kommit fram till Sverige med sin senaste last och redan lagt ut igen? Får jag och min familj följa med nästa transport eller inte? Allt detta var saker som man inte i förväg kunde veta något om. Packningen var visserligen färdig, och man satt på bagaget och sov på det och väntade ibland i veckor. Det fanns ju ingen tidtabell för "Vita skeppet". När det hade lagt ut med en transport, förde de som tänkte försöka komma med nästa transport sina saker till hamnen och väntade där. Det gällde särskilt dem som var från den avlägsna kommunen Rikull. Man väntade dag och natt utan skydd mot blåst och regn. tills "Juhan" äntligen kom tillbaka från Sverige och nästa resa var klar. Men det var att börja med ofta inte säkert vilka som kunde få följa med och vilka som måste stanna eller hur mycket bagage man kunde ta med. Det kunde hända att polisen tog en stor del av packningen så att man bara fick med sig litet handbagage.

Just dessa sista dagar på hemtraktens kust var sällsamma och egendomliga dagar för kustborna. Aldrig kommer de att glömma dem. Folk som annars alltid var överhopade med arbete hade nu helt plötsligt, mitt i brådaste skördetid, fått tid att sitta och se sig om, tid att beundra den gyllene höstsolens sken på den gula säden, att lyssna på havets sakta brus och sedan att om igen se över sina ägodelar och bestämma vad som måste lämnas kvar och ändå trots djupaste sorg och bekymmer känna sig lyckliga! Lyckligare än de tusentals och hundratusentals andra, som måste stanna kvar, eftersom de inte ha någon storebror, som också kan ta dem i sitt beskydd.

Mer än någonsin förr gick man i dessa dagar omkring och såg på alla småsaker därhemma, såg över trädgården och åkern och oftare än någonsin förr blickade man ut över havet. Nu kände man att också havet, som tycktes så oändligt, just här var vackrast och kärast, var ett stycke av ens eget jag.

*

Men ett ännu djupare intryck kunde man få av öarna.

Den rent svenska ön Ormsö var vid denna tid nästan helt öde. Bara en liten bråkdel av befolkningen var kvar, och medan på fastlandet gårdarna endast sällan alldeles tömdes på folk, var de här till största delen fullständigt övergivna. På grund av stora trafiksvårigheter och sträng kontroll av resande hade ytterst få kom-

mit till ön för att överta gårdarna. Hundratals gårdar var fullständigt öde. Boskapen hade antingen drivits till granngårdarna eller släppts lös. En del av boskapen samlades ihop av förvaltningen för fånglägren men även om korna togs i förvar, mjölkades de inte ordentligt och så uppstod sjukdomar hos dem. På fåren anställde ockupationssoldaterna ofta munter jakt, och fårstek var under denna tid en dominerande måltid på ön, och den smakade också gott särskilt tillsammans med hembryggt öl.

Det finns på Ormsö stora ängar. De var grå och bruna av oslaget hö.

Åtminstone 75% av höskörden bärgades aldrig och ändå stod husdjuren inför en ny vinter. Men även vete, råg, havre och korn stod moget, ibland redan övermoget, och inte heller för dessa fält fanns någon arbetskraft att få. Visserligen var den lilla bråkdel av öbefolkningen, som stannat kvar, skyldig att fortsätta med arbetet på den egna gården fram till avresan och dessutom också att arbeta på de redan övergivna gårdarna, men vad kan man vänta eller begära av folk, som tänker lämna ifrån sig allt de äger och bara vänta på sitt skepp?

Man bildade då arbetslag av fångar, desertörer, nyss mobiliserade män och andra, och dessa fördes till ön för att delta i skördarbetet. Ett bättre resultat gav emellertid arbetslagen av bönder och lantbruksungdom från de närbelägna andra landskommunerna på fastlandet, vilka kommenderades dit för tre dagar i taget.

Och varje gång ett sådant arbetslag nalkades ön i motorbåt, samlades den kvarvarande befolkningen på en backe i hamnbyn. Varje motorljud avlyssnades noga: är det kanske det »Vita skeppets» förbindelsebåt, som kommer?

Om militärtjänstgöringen

För de estlandssvenskar, som blivit svenska medborgare och efter inskrivningsförrättning förklarats dugliga till krigstjänst, finnes möjlighet att vinna befrielse från värnpliktstjänstgöring i fredstid under förutsättning att vederbörande i Estland fullgjort militärtjänst. Den som önskar dylik befrielse skall till kommittén insända ansökan därom med följande uppgifter:

- 1) inskrivningsnummer,
- 2) vid vilket regemente militärtjänstgöringen skall fullgöras,
- 3) i Estland fullgjord militärtjänstgöring samt namn på en estlandssvensk förtroendeman, som kan bestyrka detta,
- 4) nuvarande adress.

De som i framtiden skola undergå inskrivningsförrättning böra därvid observera, att inskrivningsnämnderna komma att tillhandahålla ett formulär särskilt avsett för estlandssvenskar och där vissa frågor skola besvaras av vederbörande. Detta formulär bör sålunda vid inskrivning till värnplikt efterfrågas av varje estlandssvensk.

Egen gård i Sverige

Den estlandssvenska jordbruks- och fiskarkolonisationen har under detta år betydligt utvecklats tack vare de lånemedel, som årets riksdag anslagit för förvärv av ett antal fastigheter.

För att möjliggöra ett snabbare förfarande beträffande kolonisationsverksamheten har Rågöstiftelsen som bekant anställt agronomen S. Bruzelius och byråchefen agronom E. Grebäck för att i samråd med stiftelsens styrelse sköta val och inköp av jordbruks- och fiskareställen. För att skaffa lämpliga personer bland de estlandssvenska familjerna såsom brukare till inköpta gårdar ha estlandssvenskarna själva trätt i funktion genom sin representation Svenska Odlingens Vänner bland estlandssvenskar i Sverige. Så har S. O. V:s styrelse utsett ett utskott för kolonisationsverksamheten, som står Rågöstiftelsen till tjänst, när det gäller att utvälja lämplig brukare till någon inköpt fastighet.

Under sitt senaste sammanträde enade sig ledamöterna i S. O. V:s styrelse om att hos Rågöstiftelsen understryka behovet av att vid planerandet av estlandssvenskarnas fasta bosättning beakta den estlandssvenska befolkningens starka känsla för samhörighet med släkt och grannar från Estland. I många fall skulle förverkligandet av denna önskan om mindre eller större sammanhängande estlandssvenska bosättningsområden även medföra väsentliga praktiska fördelar genom att nybyggarna ömsesidigt skulle kunna hjälpa varandra med råd och dåd. Man skulle exempelvis gemensamt kunna inköpa maskiner, låna varandra hästar, genomföra olika större arbeten i byalagsform o. s. v. Därvid underströk styrelsen sin åsikt att denna koncentrerings givetvis icke borde genomföras med tvång, utan att respektive myndigheter skulle begränsa genomförandet av denna politik till råd, uttryckande av önskemål och ev. beviljande av vissa lättnader vid en kolonisation i önskvärd riktning. För att utröna estlandssvenskarnas egna önskemål i dessa frågor har S. O. V. sammanställt ett frågeformulär, som genom kommitténs försorg den 9 november utsänts till estlandssvenskar på Gotland. Till de på fastlandet bosatta estlandssvenska jordbrukarna eller fiskarna kommer ett dylikt frågeformulär efter behov att översändas senare.

Under överläggning inom S. O. V:s utskott för kolonisationsverksamheten har förslagsvis framförts att placera rikullbor i Sörmland, nucköbor i Östergötland och ormsöbor i norra delarna av Stockholms län med angränsande socknar i Uppsala län. Ur estlandssvensk synpunkt vore det önskvärt om åtminstone 3—4 smärre gårdar kunde inköpas i samma socken.

I detta sammanhang vilja vi uttala en bestämd varning mot att på egen hand inköpa en fastighet, och därvid betala handpenning i förhoppning att senare kunna erhålla resterande köpeskilling genom Rågöstiftelsens förmedling. Den

som förfar på dylikt sätt, riskerar därvid att Rågöstiftelsen inte bistår vederbörande köpare och förlorar han därmed också redan betalda handpenning.

I det följande skola vi lämna en översikt över de fastigheter, som hittills inköpts och redan fått estlandssvenska ägare eller arrendatorer.

I. Jordbruksfastigheter

A. I Stockholms län.

Fastigheten »Sund 6⁴» i Börstil socken med 7,5 har åker och 9,6 har skog. Gården har den 15/9 1945 övertagits av rikullbon Mathias Dyrberg.

Fastigheten »Svinkeln 1¹» i Turinge socken med 15 har åker och 20 har skog. Gården har den 1/10 1945 övertagits av rikullbon Runar Grenfeldt.

Fastigheten »Mjölartorp» i Tvetå socken med 10 har åker och 14 har skog. Gården kommer att den 14/3 1946 övertagas av rikullbon Ferdinand Treiberg.

Fastigheten »Nybyn 1¹» i Husby-Lyhundra socken med 20 har åker och 22,5 har skog. Gården kommer att den 14/3 1946 övertagas av nucköbon Johannes Lemberg.

Fastigheten »Kullby» i Knuthy socken med 13 har åker och 23 har skog är ännu ledig för lämplig brukare.

B. I Södermanlands län.

Fastigheten »Hössåker 1¹» i Barva socken med 10 har åker och 18 har skog. Är ännu ledig för lämplig brukare.

Fastigheten »Askrännilen 1²» i Härads socken med 15,5 har åker och 25 har skog. Gården kommer att den 14/3 1946 övertagas av rikullbon Paul Schönberg.

Fastigheten »Snytberga 3⁴» i Härads socken med 14 har åker och 17,5 har skog. Gården har den 1/7 1945 övertagits av rikullbon Alfred Granberg.

Fastigheten »Kalsta 1⁸» i Råby-Rekarne socken med 9 har åker och 11 har skog. Gården kommer att den 14/3 1946 övertagas av rikullbon Anton Vesterberg.

Fastigheten »Torslunda» i Stenkvista socken med 8 har åker och 2 har skog. Gården kommer att den 14/3 1946 övertagas av rikullbon Anton Granberg.

Fastigheten »Lund 1¹» i Ärla socken med 8,5 har åker och 3,5 har skog. Gården kommer att den 14/3 1946 övertagas av rikullbon Kristoffer Thomsson.

Fastigheten »Lund 1³» i Ärla socken med 8,5 har åker och 6,5 har skog. Gården kommer att den 14/3 1946 övertagas av rikullbon Johannes Magnusson.

Fastigheten »Segersta 4» i Ärla socken med 10 har åker och 11 har skog. Gården kommer att den 14/3 1946 övertagas av rikullbon Johannes Heldring.

Fastigheten »Boxmossen» i Ärla socken med 17 har åker och 9 har skog. Gården kommer att

den 14/3 1946 övertagas av rikullbon Mathias Magnusson.

Fastigheten »Karlberg Bergstorp» i Husby-Rekarne socken med 5,3 har åker och 3 har skog. Gården kommer att den 14/3 1946 övertagas av ormsöbon Karl Pikner.

Fastigheten »Österby 1⁴» i Råby-Rekarne socken med 14 har åker och 21,5 har skog. Är ännu ledig för lämplig brukare.

C. I Uppsala län.

Fastigheten »Annelund» i Skogstibble socken med 9 har åker och 27,5 har skog. Gården kommer att den 1/1 1946 övertagas av rikullbon Paul Mählberg.

Fastigheten »Johannedal» i Upplandstuna socken med 13 har åker och 17 har skog. Gården kommer att den 14/3 1946 övertagas av rikullbon August Wiberg.

Fastigheten »Saringe» i Upplandstuna socken med 20 har åker och 35 har skog. Gården kommer att den 14/3 1946 övertagas av rikullbon Konrad Engman.

Fastigheten »Bärby» i Ramsta socken med 21 har åker och 24 har skog. Gården kommer att den 14/3 1946 övertagas av rikullbon Torgny Schönberg.

Fastigheten »Östanån» i Morkarla socken med 16 har åker och 14,5 har skog. Gården kommer att den 14/3 1946 övertagas av rikullbon Axel Engman.

D. I Västmanlands län.

Fastigheten »Gårdesta 2» i Rytterns socken med 10 har åker och 14 har skog. Gården är ännu ledig för lämplig brukare.

Fastigheten »Stora Ekeby 1¹²» i Rytterns socken med 7,5 har åker och 10 har skog. Gården är ännu ledig för lämplig brukare.

Fastigheten »Vesterskogsta 1³» i Lillhärads socken med 12 har åker och 15,5 har skog. Gården är ännu ledig för lämplig brukare.

Bostadslägenhet.

»Frösslunda 2⁵» i Altuna socken med 1,2 har åker har den 15/8 1946 övertagits av rikullbon Herman Liin.

E. I Östergötlands län.

Fastigheten »Karssebo 1¹» i Skällviks socken med 9 har åker och 36 har skog. Gården har den 4/7 1945 övertagits av nucköbon Axel Lundgren.

D. I Gotlands län.

Följande ormsöbor ha under sommaren blivit egna jordbrukare på Gotland:

1) Johan Fällman å »Källgårds 1⁸ och Horna L:a 1¹⁸» i Stenkumla socken med 6 har åker och 3,37 har skog.

2) Johan Fagerros å »Engwards 1⁵⁵» i Träkumla socken med 11 har åker och 17 har skog.

3) Anders Fällin å »Myrsjö 2¹» i Stenkumla socken med 23 har åker och 28 har skog.

II. Fiskelägenheter och liknande

A. I Stockholms län.

Fastigheten »Ångshyddan 1¹» i Estuna socken med 1 har åker och 2 har skog har den 15/10 1945 övertagits av rågöbon Johannes Pöhl.

Fastigheten »Norrböda 3¹⁸» i Gräsö socken med 5 har åker och 41 har skog skall den 14/3 1946 övertagas av nargöborna Oskar Vilberg och Gerald Freiberg.

Fastigheten »Kallböda 1⁷» i Häverö socken med 2,6 har åker har den 1/10 1945 övertagits av vippalborna Johannes Lauri och Johannes Fulkan.

Fastigheten »Markdalsnäs 1⁶» i Häverö socken med 1,5 har åker och 2,5 har skog har den 1/8 1945 övertagits av rågöbon Mathias Sjölund.

Fastigheten »Boda 1» i Singö socken med 6,25 har åker och 57,5 har skog skall den 14/3 1946 övertagas av runöbon Isak Dreijer.

Fastigheten »Tranvik 3¹⁴» i Singö socken har den 15/5 1945 övertagits av runöborna Jakob Melin, Peter Ullisgård och Fredrik Berensson.

Fastigheten »Backa 2¹⁰» i Väddö socken med 0,75 har åker och 1,25 har skog har den 1/10 1945 övertagits av nargöbon Mary Silver.

Fastigheten »Gislaro» i Vätö socken med 0,75 har åker och 1,65 har skog saknar ännu brukare.

Fastigheten »Håknäs» i Vätö socken med 2 har åker och 4 har skog har den 1/12 1945 övertagits av rågöbon August Fredrik.

Fastigheten »Långvik 1⁷» i Djurö socken med 2 har åker och 12,5 har skog har den 11/10 1945 övertagits av nargöbon Alfred Rosen.

Fastigheten »Ytterskär Mälby 3» i Börstil socken med 2 har åker och 8 har skog har den 14/3 1945 övertagits av nargöbon Axel Bertelsson.

B. I Kalmar län (på Öland).

Fastigheten »Husvalla 3⁷» i Föra socken med 6 har åker och 5,5 har skog har den 6/9 1945 övertagits av ormsöbon Anders Alström.

Fastigheten »Hässletorp 1¹¹» i Högby socken med 11,5 har åker och 25,67 har skog skall den 14/3 1946 övertagas av vippalbon August Tönisson.

Fastigheten »Allvidsjö 11¹» i Högby socken med 0,3 har åker skall den 14/3 1946 övertagas av odinsholmaren Julius Brus.

Fastigheterna »Torpahorva» i Löt socken äro ännu lediga. Plats för två familjer.

C. I Gotlands län.

Fastigheten »Hangre 1¹¹, 1²⁶» i Gothems socken med 2 har åker och 10 har skog har den 1/10 1945 övertagits av ormsöbon Anders Svahn.

Fastigheten »Medebys 1¹⁷» i Halls socken med 0,2 har åker har den 1/11 1945 övertagits av rikullbon Johannes Luks.

Fastigheten »Flenviken 1⁴¹» i Hangvar socken med 0,5 har åker är ännu ledig.

Fastigheten »Snögrinda 1¹⁴» i Klinte socken med 0,2 har åker har den 1/9 1945 övertagits av ormsöbon Anders Fält.

Fastigheten »Bjerges 1²⁵» i Lau socken med 0,5 har åker är ännu ledig.

Fastigheten »Tjelder 1⁴²» i Boge socken med 4,8 har åker och 4,9 har skog har den 1/11 1945 övertagits av runöbon Isak Melders.

Fastigheten »Vikers 1¹⁷, 1¹⁸» i Boge socken med 2 har åker och 34 har skog har den 1/11 1945 övertagits av runöbon Isak Passvik.

Fastigheten »Vinarve» i Rone socken med 1,5 har åker är ännu ledig.

Fastigheten »Ansarve Fettings 1⁵⁰» i Tofta socken med 3 har åker och 4,5 har skog har den 1/11 1945 övertagits av ormsöbon Johan Fält.

Underhandlingar pågå för närvarande om inköp av ytterligare ett antal fastigheter i Stockholm, Uppsala och Västmanlands län.

Hur mycket får jag betala, när jag skaffar mig egen gård?

Då det bland estlandssvenskarna råder oviss-
het om hur de s. k. egna gårdarna skola betalas,
lämnas här en redogörelse därom.

Först och främst skiljer man mellan *fiskare-
ställen* och *jordbruksgårdar*. De förstnämnda äro
gårdar om relativt liten areal, 4—6 tnd, stund-
om endast en trädgårdstomt, där den blivande
innehavaren huvudsakligen skall försörja sig och
sin familj genom fiske. Dylika gårdar inköpas
av Rågöstiftelsen, och den som bosätter sig å
gården blir arrendator. Han har sålunda icke
några låneförpliktelser, utan behöver endast be-
tala arrendeavgift eller hyra två gånger varje år.
Han behöver ej bo kvar å gården längre än den
i kontraktet överenskomna arrendetiden — i all-
mänhet 5 år — och kan efter denna tid avflytta
från gården. Skulle han trivas och önska inköpa
gården, får han göra detta när som helst till
samma pris, som stiftelsen betalat för densamma,
och kan därvid påräkna egnahemslån upp till
90 procent av värdet. En gård som är inköpt av
stiftelsen för 6.000 kronor, kan sålunda av arren-
datorn förvärfvas med en kontantinsats på 600
kronor och ett egnahemslån om 5.400 kronor,
vilket skall förräntas efter 3,6 %. Årsräntan blir
sålunda 194: 40 kr. Därtill kommer succesiv
amortering.

När det gäller de större, rena jordbruksgår-
darna däremot, förvärfvar vederbörande inneha-
vare dem direkt med äganderätt med tillhjälp av
s. k. egnahemslån. Varje estlandssvensk, som vill
ha ett dylikt jordbruk, frågar då givetvis, hur
mycket han skall årligen betala sedan han till-
trätt sin gård. Bäst torde detta besvaras genom
ett par exempel. Beträffande grunderna för dessa
utbetalningar hänvisas till artikeln härom i Kust-
bon nr 4 detta år.

1. En gård har inköpts för 15.000 kronor och
inventarier ha anskaffats för 4.000 kronor.

1 året betalas	486 kr.
2—5 » »	669 » per år
6—31 » »	777 » » »

Efter dessa 30 år äger vederbörande estlands-
svensk helt gårdens inventarier och har en kvar-
stående in-teckningsskuld på själva gården be-
löpande sig till 9.000 kronor.

2. En gård har inköpts för 25.000 kronor och
inventarier anskaffats för 6.000 kronor.

1 året betalas	810 kr.
2—5 » »	1093 » per år
6—31 » »	1273 » » »

Lyckad estlandssvensk fest

Estlandssvenska för-
eningens Lucia 1945
— frk. Karin Nyman
från Nuckö.

Estlandssvenskarnas förening höll söndagen
den 25 november sitt sedvanliga månadssam-
kväm i Konserthusets Attiksal. Föreningen hade
denna gång såsom föredragshållare inbjudit
rektorn vid Lunneveds folkhögskola Per Söder-
bäck. Rektor Söderbäck, som stiftade sin första
närmare bekantskap med estlandssvenskarna
såsom rektor vid Birkas folkhög- och lantman-
naskola och efter slutad gärning där under
många somrar regelbundet återvände till Aibo-
land, där han med intresse och energi studerade
estlandssvenskarnas historia, seder och bruk,
höll ett föredrag, som samkvämsdeltagarna sent
skola glömma. På ett sällsynt medryckande sätt
talade han om och levandegjorde våra förfäders
månghundraåriga historia, deras kamp för fri-
het och rätt, mot livegenskap och förtryck. Efter
århundradens kamp skulle det goda så småning-
om segra över det onda, missionärerna Öster-
blom och Thorén funno här en livsuppgift och
med dem bröt en ny tid in. Fattigdomen skulle
ännu länge dröja kvar i de estlandssvenska hem-
men, men även här skulle så småningom en för-
bättring inträda under senare år med snabb ma-
teriell och andlig utveckling. Härmed var talaren
nästan framme i nuet.

På programmet förekom för övrigt allsång,
som leddes av rektor Söderbäck, folklekar, som
leddes av kurator Bruce, och luciaval, varvid
fröken Karin Nyman från Nuckö valdes till årets
Lucia. Samkvämet avslutades med dans.

Söndagen den 13 januari anordnas julfest för
såväl barn som äldre, för barnen kl. 17—19 och
för äldre med början kl. 20. Till barnfesten äga
endast barn med anhöriga tillträde.

A. L.

Efter 30 år äger vederbörande estlandssvensk
helt inventarierna och har i detta fall en in-teck-
ningsskuld på 15.000 kronor.

Förutom dessa inbetalningar komma givetvis
de ordinarie skatterna — fastighetsskatt samt
statlig och kommunal inkomstskatt.

S. O.

Hur går det med våra i Estland avlämnade pengar?

De estlandssvenskar, som vid sin avresa från Estland mot kvitto överlämnade sina kontanta penningtillgodohavanden, undra givetvis, hur det gått med dessa pengar och om någonting åtgjorts för att få dem överförda i svenska pengar samt i så fall, om vederbörande ha några utsikter att kunna erhålla svenska pengar i stället.

Då som bekant de till Sverige evakuerande estlandssvenskarna av de tyska myndigheterna icke tillätos att medföra några som helst penningar, mottogs dessa mot kvitto vid respektive båtars avgång av estlandssvensken Herman Markus. De inbetalade summorna insattes på ett särskilt konto, »Major C. Mothander, Königlicher Schwedischer Bevollmächtigter für die estland-schwedischen Krankentransporte», i Notenbank im Ostland i Reval. Detta konto var spärrat, och från detsamma kunde endast uttagas de belopp, som erfordrades för täckande av de kostnader i Estland, vilka stodo i samband med denna evakuering såsom gods- och persontransportkostnader, hamn- och tullavgifter för transportbåtarna samt andra smärre dylika utgifter. Försök gjordes att överföra tillgodohavandena till Berlin i riksmark, för att via denna valuta eventuellt kunna omvandla dem i svenska tillgodohavanden, men detta misslyckades på grund av de tyska myndigheternas motstånd. Icke förrän vid den tyska frontens sammanbrott i Estland i september 1944 kunde de å nämnda spärrkonto inestående tillgångarna uttagas och medföras på den sista transportbåten »Triina» vid dess avgång från Reval till Sverige den 20 september 1944. Vid »Triinas» ankomst till Stockholm omhändertogs pengarna av tullen och överlämnades sedermera till kommittén för estlandssvenskarna, i vars förvar de ännu äro. De utgöras helt och hållet av ostmarksedlar.

Efter Herman Markus ankomst till Sverige vid årsskiftet 1944—45, överlämnade Markus till kommittén en fullständig redovisning för ifrågasvarande konto med vederbörliga kvitton och verifikationer, vilken redovisning granskats och godkänts.

Den 13 januari 1945 hemställde kommittén i skrivelse till Kungl. Utrikesdepartementet, att departementet skulle — på sätt det funne lämpligt — söka överföra ifrågasvarande tillgångar i svensk valuta. Då något svar på denna skrivelse ännu ej ingått, har kommittén upprepat sin tidigare hemställan i skrivelse till departementet den 28 november i år. Däruti ifrågasattes att i Sverige befintliga tyska tillgångar skulle kunna tagas i anspråk för här avsedda ändamål. I sistnämnda skrivelse har också omnämnts de tillgodohavanden i riksmark, som de från Tyskland till Sverige anlända estlandssvenskarna under våren 1945 insatt å svenska legationens i Berlin konto.

Vid muntlig förfrågan hos Utrikesdepartemen-

tet under hösten 1945, har departementet hänvisat till att de tyska tillgodohavandena i Sverige inte ens täcka rent svenska fordringar på Tyskland samt att de allierade makterna göra anspråk på tysk egendom i Sverige för de allierades räkning. Dessa spörsmål och andra problem, som sammanhånga härmed, hade emellertid ännu icke blivit föremål för underhandlingar med de allierade myndigheterna.

Under hänvisning till vad ovan nämnts, vill kommittén som sin egen mening uttala, att det torde bli synnerligen svårt, för att inte säga omöjligt, att kunna genomföra någon överföring till svensk valuta av de estlandssvenska tillgodohavandena i ostmark. Kommittén råder därför var och en, som gått och hoppats att erhålla svenska pengar i stället för de i Estland avlämnade, att inställa sig på att det inte kan bli någon utdelning på dessa ostmark. Vad beträffar den i Estland kvarlämnade fasta egendomen förstår nog var och en, att det f.n. icke finnes några utsikter att få betalt för densamma i svenska pengar. Kommittén kommer emellertid att göra allt för att bevaka de estlandssvenska intressena.

S. O.

Frågor och svar

Fråga: Vilka möjligheter finnas för en gammal sjuklig åldring eller en änka med många barn, som icke orkar försörja sig genom arbete, att erhålla understöd?

Svar: Personen i fråga skall vända sig till ordföranden i fattigvårdsstyrelsen inom den kommun där han (hon) bor för att erhålla understöd enligt samma regler som rikssvenska understödstagare. Om detta ej medför resultat göres hänvändelse till Kommittén för estlandssvenskarna.

Fråga: Om jag är gammal och arbetsoförmögen samt bor hos barn eller släktingar, vilka möjligheter finnas för erhållande av understöd?

Svar: Understödet beräknas efter behovet, beroende på de sammanboendes gemensamma inkomster, och betalas genom vederbörande kommuns fattigvårdsstyrelse efter utredning.

Fråga: Om man är medellös och måste tagas in på sjukhus, vem svarar då för kostnaden?

Svar: Då skall vederbörande vistelsekommun svara för kostnaden.

Fråga: Om jag vill taga hem mina föräldrar från ett ålderdomshem, hur skall jag bära mig åt då?

Svar: Vänd Er direkt till ålderdomshemmet i fråga och meddela samtidigt kommittén för estlandssvenskarna, att Ni önskar taga hem Edra föräldrar. Om intet hinder föreligger, kan hemflyttningen ske genast. Om Ni själv hämtar Edra föräldrar från ålderdomshemmet, betalas Er resa av kommittén.

Gustaf Adolfs Akademiens Estlands- svenska undersökning

Nya frågor från Landsmåls- och Folkminnesarkivet i Uppsala.

Av läroverksadjunkten NILS TIBERG.

Denna gång gäller frågorna *bondejorden* och dess indelning i gamla tider. I det gamla ståndssamhället var ju det mesta *adelsjord*, *kyrkojord* eller *kronojord*. Hur låg nu byns jord i förhållande till andra jordar? Vilka olika slag av jord hade bonden: Gården i byn: dess genom inhägnad skilda delar: *framgård?* *ingård?* *nötgård?* *tuffelland?* *tomt?* *rovland?* — Gör en skiss över gården, *hus o heim*, med byggningar och gårdsgrändar, grindar eller vinterled. Beskriv bondens andel i byns sammanhängande åkerområde (hette det *gårda?*) före det skifte, som tog bort de många smala jordstyckena. (Hur kallades dessa?) Fanns det smärre, ensamt liggande inhägnade åkrar: *horva*, *tomt*, *sved*, *stycke* (ännu andra namn)? Andelar i ängsmark: enskilda större delar av gammalt (*hoa*, *pott*, *koppel?*) förutom de långsmala andelarna? (Hur kallades de jämbreda? de smalnande?) Fanns det gemensamma slättermarker, vilkas hö man måste dela upp, eventuellt lötta ut? Andelar i skog eller rätt till virke i skog (kronans eller godsherrns): känner man, annat än från Dagö, rätten att få tallar till *bröllospärkar* att klä stugan med invändigt och vanan att olovandes ta även *julpärkar* till samma användning? Andel i *vallplats'n*, *kare-valln* eller hur den hette? Fanns det i gammal tid någonsin delar därav, hägnade som enskild egendom? Bondens andel i släketakten på stranden (*ker hläck*, *oak hläk*); hans andel i fiskevatten och strandbodar. Hände det att man delade upp fiskeplatserna årsvis, så att man fick ny fiskeplats för varje år? Hade vissa byar egna fiskeställen? Gav sig alla av samtidigt, tävlande om att hinna först fram? Fick den, som kom först, någon särskild förmån, som kunde kallas t. ex. *berd?*

Vill man skildra allt detta, så är det säkerligen till god hjälp att först på ett större papper rita ut byns läge på ett ungefär samt belägenheten av *gårda*, ängsmark, bondeskog, vallplats och strand.

Men skildra nu också hur olika byns invånare kunde äga. — Fanns ord som *hel-bonde*, *hel-lands*, *helt-hemman* (*halvt-* osv.), *fir-vikors-* (eller *fir-vikos-*) *land* (*tre-* osv.)? Hur mycket ägde dessa olika? Hur mycket — eller litet — hade en *lösman*? Hur mycket minns de äldsta runöborna om lösmännen på ön och deras levnadsvillkor: *Backman* (eller *backman?*), *Smejen*, *Glabbas*, *Lass*, *Mickels Mickel*, *Melders* och

han som hade slätter vid *Sjustaka* för att han hjälpte till med prästgårdens skötsel?

Känner man något ord för en småbonde som på herrgården gjorde blott *en dag till fots*, dvs. utan oxer eller häst? Känner man till, annorstädes än på Dagö, ordet *räik* (*raik*) för hushållet, *perja*? Minns man ordet *krok* som namn på en småbondes jord? Har man ordet *sner*, *sner-land*, *sner-sticke* för de långsmala åkerjordstyckena? Finns uttryck som *ått-als-bond*, *siäx-als-bond* (kanske uttalat *åttans-*, *siäxans-*)? Vad innebar uttrycket? Hur mycket ägde en *stångs-bond*?

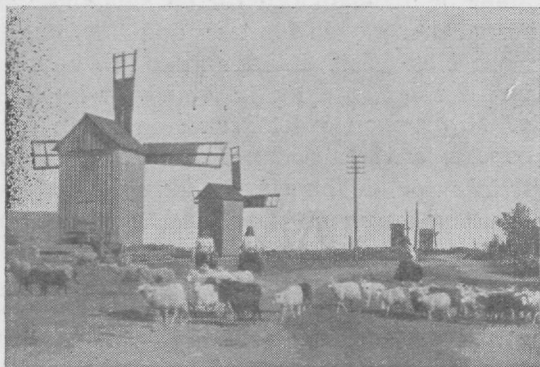
På vilka orter, i vilka byar fanns det *bol*, och var har man aldrig hört talas om *bol*? Hur många bönder var det *opa bole*? Hade de gemensam arbetsplikt, gemensamma utskylder till herrn? Arbetade de tillsammans för egen räkning eller fick man hjälp vid *talku* främst från släkten i gammal tid? Har man hört uttalet *bor* eller *bord* jämte *bol*? Känner man hur stort ett *vack-land* var? Har man motsvarighet till dagösvenskans uttryck om en vanlig bondes areal: *Tätt lande jär tiu åders värt* »Denna gård har 20 årders värde.» Kände man den tyska jorduppskattningen i *hakar*, estn. *adra-maa*?

Den som nu inte kan ge svar på alla dessa frågor må gärna välja ut ibland dem efter behag. Skriv gärna även om det som rinner i minnet vid läsningen av frågorna. Uppgiv alltid vilken tid som avses, resp. vad som gäller. De som är yngre kan göra stor nytta genom att noga fråga ut de äldre, som inte se att skriva. Men nämn då deras namn, ålder och hemby, liksom eget namn, ålder och hemby. Tala också om, ifall far eller mor varit från annan ort än den som skildringen avser.

Landsmåls- och Folkminnesarkivets förra utfrågning i tidningen, ett led i det övriga alltjämt fortgående arbetet med frågelistor, har när detta skrives just avslutats, och svaren ha sålunda ännu inte kunnat jämföras. Det hindrar inte att, tills Kustbon kommer nästa gång, sända in svar på ovanstående frågor. Skicka svar när som helst, men före utgången av januari. — Alla som sända in svar, få ersättning för sina bidrag och resultatet skall tillkännages i Kustbon, det blir tävlingsreglerna den här gången. — Den som så önskar, får mer än gärna skriva till *Landsmålsarkivet*, *Uppsala*, och beställa papper och kuvert. Skriv eljes helst på vanlig brevkvart, sådant brevpapper som säljes i block, men bara på ena sidan.

En fröjdefull jul tillönska vi alla våra estlandssvenska vänner, som medverka i insamlingsarbetet, vare sig de bidraga skriftligen med beskrivningar och teckningar, eller som sagesmän för dem som skriva. Inte minst tacka vi dem som tålmodigt hjälpa till vid våra muntliga utfrågningar.

En bok om Vormsö

Bygata i Hullo by.

»När hösten kom» har friherre Cedric Leijonhufvud kallat sin bok om svenskättlingarnas ö i österled. Titeln kan icke ha valts på måfå. Den sätter den mörka hösten i motsatsförhållande till ljusets flydda årstid. Därför har den också en symbolisk innebörd. Författaren har uppenbarligen menat, att redan titeln skall angiva bokens grundton; det är vormsöbornas sista lyckliga sommar och den ovisshetens höst, som därpå följde, han tagit till uppgift att skildra.

Under trettioalet sökte sig som bekant ett allt större antal rikssvenska turister till Vormsö. Det blev också en upplevelse för alla dessa att komma i kontakt med vår svenska folkspillra på andra sidan Östersjön, att lära känna dessa präktiga, arbetssamma människor och deras ö, så leende och vacker i sommarens blomstertid. Författaren till denna recension har själv hört till dessa rikssvenskar som njutit av Vormsös blomsterprakt, av skogarnas linnéor, av hagarnas nattviol, av ängarnas alla sommarblommor, som förlänade något ljus och svenskt, något hemkärt och förtroligt, åt denna av svenskar bebodda ö.

Friherre Leijonhufvud nöjde sig emellertid icke med att endast stanna några veckor som turist på Vormsö, eller Ormsö, som ju är öns egentliga namn och även riktigt och korrekt benämnes så av författaren. Han lär känna ön på ett annat sätt än en turist har möjlighet att göra. Han får vänner på Vormsö, lär känna öns alla vägar och byar, finner tydligen även ett nöje i att visa sin kära ö för de turister han träffar på Rosenblads pensionat. Så småningom flyttar han emellertid över till det vackra Rumpo, och när hösten kommer, slår han sig ned hos sin synnerlige vän, herr Leo, handelsmannen. För särskilt en vormsöbo måste det vara intressant att i denna bok återfinna många bekanta från ön, av vilka en del nu äro i Sverige under det andra gått okända öden till mötes. Gripande skildrar författaren sin och Leos resa till Tallinn och den stämning av ångest inför framtiden, som likt en dimma lade sig över ön, när hösten kom.

Vormsöborna ha icke haft många bättre och trofastare vänner än friherre Cedric Leijonhuf-

Gustaf Adolfs-dagen i Stockholm

I Adolf Fredriks kyrka samlades på Gustav Adolfs-dagen församlingsmedlemmar, medlemmar av Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet och den estlandssvenska kolonien i Stockholm till traditionell högtidsgudstjänst, anordnad av Riksföreningens Stockholmsavdelning, Adolf Fredriks församling och Svenska Odlingens Vänner bland estlandssvenskar i Sverige. Riksföreningen hade inbjudit skolrådet John Österholm från Helsingfors att som representant för finlandssvenskarna hålla högtidstalet vid gudstjänsten.

Som inledning sjöng S. O. V:s blandade kör under ledning av Manfred Nyman »Stridsbön» av Lindblad samt efter församlingssången »Bevara, Gud, vårt fosterland». Efter psalmen »Vår Gud är oss en väldig borg» följde skolrådet Österholms tal. Skolrådet talade bl. a. om kontakten mellan Sverige och Finland i dag och på Gustav II Adolfs tid samt om finlandssvenskarnas stora och respekterade insatser under sitt fosterlands svåra år. I anslutning till talet sjöng den estlandssvenska kören »Modersmålets sång», som är finlandssvenskarnas och estlandssvenskarnas nationella symbol. Gudstjänsten avslutades med »Helig, helig» av Schubert, sjungen av S. O. V:s kör till orgelackompanjemang av prof. Nordqvist och församlingsång. Kollekt upptogs till förmån för finlandssvenskarna.

Omedelbart efter gudstjänsten hade Riksföreningen ordnat med kyrkkaffe på Margareta-skolan för ett antal inbjudna gäster ur Riksföreningen och S. O. V. samt körmedlemmarna. Vid det festliga samkvämet vände sig lektor Fevrell till skolrådet Österholm med ett hjärtligt tack för hälsningen från Finland, varefter skolrådet svarade med ett tack för mottagandet och några hjärtliga ord till finlandssvenskarnas fränder, estlandssvenskarna. Skolrådet underströk särskilt förhållandet, att estlandssvenskarnas kamp för

vud, som från sin långa vistelse på ön väl är bekant för de flesta av dem. Enkelt och flärdfritt, ofta med glimten i ögat, berättar han i sin bok om svenskättlingarna och deras ö. Författaren till dessa rader, som också upplevt en sommar och en höst på Vormsö, rekommenderar den på det varmaste. Den bör få många läsare både bland vormsöborna själva och bland alla de svenskar, för vilka det kan ha sitt stora intresse att läsa om Vormsö i helg och vardag innan det stora ovädret kom.

Författaren har illustrerat sin bok med fotografier och några egenhändiga teckningar. Bokens prisbillighet skall också tacksamt noteras.

Curt Munthe.

Litteratur: När hösten kom. Av Cedric Leijonhufvud. Pris: Kr. 7:75. Allmogeförlaget.

Estlandssvenskar i Bellevue

Det var en varm junikväll för över två år sedan då underecknad som ledare för Bellevue I. K. vid klubbmatch mot I. F. Linnéa första gången stötte ihop med en estlandssvensk idrottsman. Vi hade hunnit till diskus, då jag fick se en mörk, stadig pojke i svensk studentmössa stå och roa sig med att kasta tillbaka diskusen lika långt — om inte längre än våra pojkar gjorde med ansats. Jag gick ner och pratade med honom, först trodde jag att det var en gotlänning, eller någon annan "länning", men så småningom kom det fram att han var estlandssvensk, född på Ormsö, nyss hitkommen som flykting, idrottsman, men utan klubb. Vi stämde möte efter tävlingarna, och när vi skildes voro vi vänner och klubbkamrater. Det var Leander Gjärdman. På hösten samma år ställde han upp för oss i en mycket viktig klubbmatch och gjorde stor sensation genom att vinna både kula och diskus på finfina resultat. Han härjade våldsamt i vår rekordtabell och har sedan dess varit en av våra framgångsrikaste idrottsmän. Det är ämne till en mångkampare av stora mått, och jag hoppas innerligt, att han nu håller sitt nyligen givna löfte att med verkligt allvar gå in för säsongen 1946.

Genom Gjärdman sammanfördes jag med många av hans kamrater från andra sidan Östersjön och vi fingo till slut en hel liten koloni av estlandssvenskar. Jag kan nämna namn som Algot Friberg, Egil Lindkvist, Algot Brun samt Aina Dans, den sista ensam men stark representant för det täcka könet.

Bland de uppräknade är väl Algot Friberg den mest namnkunnige. Han har just i år gjort en strålande insats. Bl. a. blev han Stockholms Juniormästare i både kula och diskus och 4:a resp. 3:a i Svenska Juniormästerskapen. I vinter kommer "Krigarn" att ha honom under uppsikt och det är min fasta tro att han om några år skall tillhöra den svenska eliten — under förutsättning att han går in för uppgiften, och med den känedom jag har om Algot tror jag att han kommer att göra det.

Ett annat namn att lägga på minnet är den stronge sjökadetten Egil Lindkvist. Säkert ett löfte, men hans sjökommendering har hitintills lagt hinder i vägen för rationell träning, men vi hoppas få se honom litet oftare bland oss under nästa säsong. Han är välkommen och efterlängtat bland våra kastare.

sin nationella existens genom överflyttningen till moderlandet Sverige avslutats, medan finlandssvenskarna alltjämt få fortsätta densamma. Slutligen vände sig riksantikvariern Sigurd Curman till den estlandssvenska ungdomen med en uppmaning att även i fortsättningen vinnlägga sig om att hedra sin stam och härigenom underlätta kolonisationen av estlandssvenskarna i Sverige. Dagen avslutades med modersmålets sång.

R. R.

Tre av våra idrottsmän. Fr. v. Egil Lindkvist, Algot Friberg, Leander Gjärdman.

I våras dök ett nytt stjärnskott plötsligt upp, en ung grabb vid namn Sten-Olof Lindström. Skriv upp att han kommer med åren. Där finns kraft och redan nu en icke oäven teknik. —

Till sist vill jag, eftersom redaktionen gett mig tillfälle att ge några glimtar från mitt samarbete med estlandssvenska idrottsmän, uttala min glädje över att dom kommit just till Bellevue I. K. Det är inte bara som idrottsmän jag värde- rar dem högt utan lika mycket som människor. Öppna, ärliga och framför allt — *Goda kamrater.* Stockholm d. 18/10 1945.

Aron Westin.

Estlandssvenskarnas idrottsresultat under säsongen 1945

I det följande lämnas några siffror över idrottsresultat som uppnåtts under sommaren av estlandssvenska idrottsmän vid olika tävlingar. Denna översikt omfattar icke resultat av samtliga estlandssvenska idrottsmän då redaktionen ej kunnat nå alla pojkar som tävlat under säsongen.

100 m. 1) Leander Gjärdman 11,5; 2) Johan Norrman 11,9; 3) Algot Friberg 12,6; 4) Ingvald Brunberg 12,8.

Höjd: 1) Leander Gjärdman 1.60; 2) Algot Friberg 1.55; 3) Ingvald Brunberg 1.50.

Stav: 1) Algot Friberg 2.90; 2) Leander Gjärdman 2.80.

Kula: 1) Algot Friberg 13.71; 2) Leander Gjärdman 13.35; 3) Lembit Pella 12.39; 4) Egil Lindkvist 12.19; 5) Ingvald Brunberg 10.50; 6) Olof Lindström 10.27.

Spjut: 1) Leander Gjärdman 51.80; 2) Lembit Pella 43.23; 3) Algot Friberg 41.27; 4) Ingvald Brunberg 39.00.

400 m.: 1) Johan Norrman 53,8; 2) Leander Gjärdman 54,2; 3) Algot Friberg 60,8.

Längd: 1) Leander Gjärdman 6.13; 2) Algot Friberg 5.80; 3) Ingvald Brunberg 5.30.

Diskus: 1) Algot Friberg 42.08; 2) Leander Gjärdman 39.73; 3) Ingvald Brunberg 33.50; 4) Olof Lindström 32.89; 5) Lembit Pella 30.21.

Familjenytt

VIGSEL:

I Lommaryds församling, Jönköpings län, den 14 januari 1945 mellan *Sulev Suurkivi* från Leisi, Ösel, och *Karin Palmkron* från Korkis. Vigseln förrättades av kyrkoherde Hjalmar Odgren.

I Sundbybergs församling den 16 juni 1945 mellan *Stig Henning Grönvall*, Sundbyberg, och *Ellen Elisabeth Granberg* från Rikull. Vigseln förrättades av kyrkoherde Carl E. Rohdin.

I Gustaf Vasa församling, Stockholm, den 23 september 1945 mellan *Voldemar Amberman* från Nuckö och *Nilda Märta Viola Karlsson*, Stockholm. Vigseln förrättades av kyrkoadjunkt Harald Dahl.

I Nyköpings Östra församling, Södermanlands län, den 6 oktober 1945 mellan Herman Stahl från Rikull och Alma Silk från Ösel. Vigseln förrättades av komminister Th. Arcini.

I Ekerö församling, Stockholms län, den 20 oktober 1945 mellan *Johannes Rönnberg* från Ormsö och *Dagny Kristina Elisabet Wätz*, Ekerö. Vigseln förrättades av kyrkoherde H. Röttorp.

I Salems församling, Stockholms län, den 27 oktober 1945 mellan *Sven Edvin Andersson*, Södertälje, och *Hilma Österman* från Rikull. Vigseln förrättades av borgmästare Joh. Pettersson.

I Uppsala församling den 28 oktober 1945 mellan *Axel Lindström* från Ormsö och *Laine Elisabet Savik* från Hapsal. Vigseln förrättades av domprosten Algot Anderberg.

I Munsö församling, Stockholms län, den 28 oktober 1945 mellan *Heinrich Bluum* från Vasalemma och *Laine Tammerman* från Korkis. Vigseln förrättades av kyrkoherde Henning Uddin.

I Östhammar församling, Stockholms län, den 24 november 1945 mellan *Lars Vidgren* från Ormsö och *Karin Deisig Axelina Skytt*, Östhammar. Vigseln förrättades av komminister Gunnar Norberg.

I Bromma församling, Stockholm, den 8 december 1945 mellan Johan Ahlberg från Ormsö och Lydia Fagerlund från Ormsö. Vigseln förrättades av komminister Carl Nestor Hjort.

FÖRLOVNING:

I Stockholm den 23 juni 1945 mellan *Herbert Herman Greisman* från Nuckö och *Elisabet Leonide Lindström*, Stockholm.

I Hässelby villastad den 5 augusti 1945 mellan *Börje Sigurd Gunnar Andén*, Hässelby villastad, och *Sylvia Hallman* från Rikull.

I Stockholm den 25 augusti 1945 mellan *Valfrid Sigvard Mählberg* från Rikull och *Birgit Larsson*, Solna.

I Stockholm den 15 september 1945 mellan *Arne Nodin*, Stockholm, och *Maria Rönnkvist*, född Mickelin, från Ormsö.

I Skultuna den 22 september 1945 mellan *Voldemar Dyrberg* från Rikull och *Elvine Grundsten* från Ormsö.

I Visby den 17 oktober 1945 mellan *Gunnar Dahlkvist*, Stockholm, och *Lina Fällman* från Ormsö.

I Äppelviken den 20 oktober 1945 mellan *Johan Öman* från Runö och *Inga Smens* från Runö.

I Solna den 10 november 1945 mellan *Einar Harald Alun* från Nuckö och *Iris Smedberg*, Solna.

I Tingslunda den 24 november 1945 mellan *Gösta Pettersson*, Stråssa, och *Hilda Alun* från Nuckö.

I Karlstad den 2 december 1945 mellan *Johannes Lepp* från Hapsal och *Britt-Mari Gertrud Karin Darle*, Karlstad.

I Stockholm den 8 december 1945 mellan Edvin Ahlberg från Ormsö och Maria Landman från Ormsö.

FÖDDA:

Edvin, f. 1 februari 1945 i Falsterbo, son till Rosine Elvine, född Rant, och Herman Nyman från Nuckö.

Signe Helje, f. 22 januari 1945 i Örebro, dotter till Irene, född Vinter, och Herman Villsaar från Korkis.

Olof Kalle, f. 23 juni 1945 i Bjurtjärn, son till Agneta, född Åkerman, och Hans Ahlström från Ormsö.

Ralf Anders Sven, f. 23 augusti 1945 i Kulla, son till Agneta, född Bäckman, och Anders Lindva från Ormsö.

Per Olov, f. 20 september 1945 i Sundbyberg, son till Ragnhild Viola, född Johansson, och Alexander Rudolf Sedman från Nuckö.

Alf Evald, f. 3 oktober 1945 i Söderbärke, son till Aline, född Hamberg, och Alfred Brunberg från Rikull.

Karl Johan, f. 10 oktober 1945 i Okna, son till Melita, född Fagerlund, och Adolf Johannes Söderholm från Rikull.

Margit Erika, f. 29 oktober 1945 i Eskilstuna, dotter till Edla Agneta, född Fahrman, och Arvid Alun från Nuckö.

En son, f. 17 december 1945 i Stockholm. Maria, född Alkvist, och Lars Broman från Ormsö.

DÖDA:

Jüri Tammerman, född d. 17 december 1866 i Korkis, död d. 27 september 1945 i Munsö.

Bengt Ribohn, född d. 2 september 1945 å Vättersö, död d. 2 oktober 1945 å Vättersö.

Einar Rudolf Adelman, född d. 28 februari 1929 i Rikull, död d. 6 november 1945 å Beckomberga sjukhus.

Meddelanden

Kommitténs för estlandssvenskarna adress är Tunnelgatan 23, 3 tr., Stockholm. Tel. 11 57 21, 11 57 22 och 11 35 00. Expeditionen är öppen kl. 9—17, lördagar 9—13.30. Kuratorsexpeditionens adress är Tunnelgatan 23, 1 tr. Tel. 10 07 11. Föreståndare fröken Inga Bergholtz.

*

All brevväxling betr. jordbruks- och fiskarkolonisationen torde adresseras till kommittén eller till agronom S. Bruzelius, Statens Arbetsmarknadskommision, Döbelnsgatan 18, Stockholm. Tel.: namnanrop »Arbetsmarknadskommisionen».

*

Alla estlandssvenskar som önska inlämna ansökan om svenskt medborgarskap torde genom brev, telefon eller personligt besök sätta sig i förbindelse med kommittén.

*

Kommittén ber ytterligare på det enträgnaste få uppmana alla estlandssvenskar att i eget intresse ofördröjligen anmäla adressförändringar. De estlandssvenskar, som gifta sig, uppmanas att ej glömma att till kommittén anmäla giftermålet, så att ändring i kommitténs matrikel kan företas. Lika viktigt är det att meddela alla förlovningar, födelser och dödsfall. Härvid må meddelas, att estlandssvenskarna erhålla kr. 75:— såsom moderskapspenning vid barnfödelse.

*

De estlandssvenskar, vilka äro på genomresa i Stockholm, ha möjlighet att vistas på kommitténs härbärge, beläget Bondegatan 94 i Stockholm. Logiavgift utgår med kr. 1: 35 pr natt, som erlägges i förskott. Härbärgets har 12 platser för män och 3 platser för kvinnor. Det är öppet varje dag från kl. 18 och stänges på morgonen kl. 10. Någon matservering är icke anordnad i härbärgets. Tillstånd att vistas i detsamma mer än tre dygn kan endast erhållas av förläggningsschefen M. Cronvall, Högalids vårdhem, Stockholm, tel. 44 00 95.

*

Estlandssvenskarnas Samlingslokal — Hemgården — belägen vid Junotäppan, Prästgatan 27,

Leonhard Oja, född d. 5 februari 1895, från Ormsö, död d. 12 november 1945 å Sundbyhofs vårdhem.

Agneta Nyholm, född d. 6 juli 1864 på Ormsö, död d. 26 november 1945 i Kuddby.

Lena Ahlberg, född d. 20 oktober 1886 i Rikull, död d. 29 november 1945 i Stockholm.

Johan Kask, född d. 15 januari 1869 på Ormsö, död d. 3 december 1945 i Stråssa.

Stockholm, i förutvarande tyska sjömanshemmets lokaler är öppen alla dagar från kl. 18—22, och söndagar kl. 15—22. Det är en mötesplats för estlandssvenskarna, där de på sin fritid kunna träffas för samspråk och gemensam trevnad. Där finns tillgång till dagliga tidningar och tidskrifter, sällskapsspel, möjlighet till brevskrivning m. m. För en låg avgift serveras kaffe och läskedrycker. Kommitténs kurator fröken Bergholtz har även mottagning på Samlingslokalen, tisdagar kl. 19—21.

*

De estlandssvenskar, som genom kommittén eller länsarbetsnämnden erhållit utrustning med möbler eller husgeråd, erinras om att denna utrustning erhållits som lån, vilket sedermera i mån av möjligheter skall återbetalas genom amorteringar.

*

De estlandssvenskar som av kommittén erhållit penninglån med skyldighet att månadsvis avbetala detsamma, men låtit några avbetalningar förfalla, anmodas härmed att till kommittén insända skuldbeloppet. Om någon har svårigheter att verkställa inbetalningar i överenskommen ordning, bör orsaken därtill meddelas kommittén.

*

De estlandssvenskar, som erhållit arbete och fast bosättning, uppmanas att mantalsskriva sig i den kommun där de blivit bosatta. För mantalsskrivningen bör personligt besök göras på pastorsexpeditionen, varvid passet medföres. I Stockholm sker mantalsskrivningen på något av mantalskontorets kontor i staden (se telefonkatalogen) eller på mantalskontorets huvudexpedition, Slottsbacken 6 A. Personligt besök bör göras, enär särskild blankett skall ifyllas. Passet måste medföras eller insändas. Vederbörande erhåller sedan per post sitt pass i retur jämte ett särskilt flyttningsbetyg. *Detta flyttningsbetyg jämte passet måste noga förvaras.* I en del kommuner brukar flyttningsbetyg förvaras på pastorsexpeditionen och erhålles först vid avflyttning från kommunen.

*

Det har kommit till kommitténs kännedom, att hyresvärdarna i Stockholm icke vilja taga emot estlandssvenskar såsom hyresgäster, emedan estlandssvenskarna enligt deras erfarenhet skulle sköta sina lägenheter mindre väl. Såsom exempel nämndes, att någon hade tvättat parkettgolvet i sin lägenhet med såpvatten.

För att de i Stockholm bosatta estlandssvenskarna icke skola komma i ett sämre läge än rikssvenskar, när det gäller att erhålla en bostad, måste sålunda varje estlandssvensk beflita sig om att väl vårda sin förhyrda lägenhet.

*

Alla barn, som fyllt 16 år och hittills icke erhållit främlingspass utan äro inskrivna å föräldrarnas pass, skola själva erhålla pass. För erhållande av pass för dessa torde föräldrarna sätta sig i förbindelse med kommittén.

De estlandssvenskar, som erhållit svenskt medborgarskap eller i fortsättningen komma att erhålla sådant, måste till kommittén översända främlingspasset för vidarebefordran till Statens Utlänningskommission. Före insändandet av passet torde ses efter att personkort erhållits från kristidsnämnden. Personkort utlämnas av kristidsnämnden till estlandssvenskar, vilka erhållit svenskt medborgarskap. För att erhålla personkort torde först å pastorsexpeditionen uttagas ett särskilt intyg, kallat PK 14. Medborgarskapsbeslutet skall framvisas å pastorsexpeditionen.

*

Med detta nummer av Kustbon följer ett inbetalningskort på 3 kr. utgörande *prenumerationsavgiften* för 1946. Tidningen utkommer nästa år med 6 nummer. Den är för sin fortsatta existens beroende av det intresse som estlandssvenskarna visa densamma, varför vi vädja till var och en som är intresserad av Kustbon att omgående inbetala prenumerationsavgiften medelst bifogade girokort. Glöm inte att skriva Edert namn och fullständiga adress tydligt på talongen.

*

På Statens utlänningskommissions förråd för flyktingbagage, Munkbron 9, III, under adress Expeditionen för flyktingbagage finnes följande flyktinggods utan ägarens namn, förmodligen tillhörigt estlandssvenskar:

- 1) 1 röd Ormsökista, i vilken finnes 10 vita garvade lammskinn och ett paket garn i spolar,
- 2) 1 medelstor, omålad trälåda med fastspikat lock. I lådan finnes 1 par stövlar, 1 par damgaloscher, 1 matrosblus för gosse, huvud dukar av bomull, 1 svart jacka med brun skinnkrage, 1 svart damkappa, lösa persedlar insvepta i en skjorta och slutligen en väggbonad, på vilken står broderat: God vän är alltid välkommen, o. s. v.,
- 3) 1 smal, hög, omålad trälåda, i vilken finnes 1 symaskinsbord med fot, några ullkardor, 1 kopparkastrull, o. s. v.,
- 4) 1 säck med fårull.

Glöm ej att i tid

PRENUMERERA PÅ
KUSTBON 1946

DOKTOR ALEX. PANFILOFF,
leg. läkare,

f. d. distriktsläkare på Nuckö, Estland.

Mottagningar vardagar kl. 5—7,

Linnégatan 39 B, 1 tr. Stockholm. Tel. 67 47 34.

DOKTOR K. LUNIN

leg. läkare för baltiska flyktingar.

Spec. invärtes- och barnsjukdomar.
Röntgen.

Jungfrugatan 56, 1 tr.

Tel. 67 96 06.

Mottagningar kl. 10—12 och 5—7.

Skildring från Ormsö av

Cedric Leijonhufvud

"NÄR HÖSTEN KOM"

Kan rekvireras hos Kustbon eller författaren, adress: Hornsgatan 58, Stockholm, eller i bokhandeln.

Pris 7: 75

ESTLÄNDSKA ÅR

av *pastor Arthur Johanson*. Svenska Missionsförbundets förlag, pris 3 kr. Finnes i alla boklådor.

Boken innehåller författarens minnen från sin verksamhetstid bland estlandssvenskar och har tecknat minnen från gård och by, som kunna ha stort intresse särskilt för de unga. Kan även rekvireras från *Betesdakyrkan, Floragatan 8, Stockholm*, och sändes då mot postförskott.

Vid komplettering av husgerådsartiklar,
glas och porslin, vänd Eder till

HÄGG & JOHANSSONS

BOSÄTTNINGSAFFÄR

S. Kyrkogatan 6, Visby - Tel: 97